

Biopolítica econòmica

Juan Miguel Ortiz Reparaz

Traducció: Josep M. Domènech

PRIMERA PART

Pròleg

Introducció a la teoria del valor home i dona

Ciència econòmica imaginació i fantasia

El contracte

L'entropia i el ser

Home i dona

L'home sexual

La diferència sexual

L'economia del cos

La teoria del valor biotecnològica

La teoria del poder

Identitat i deute

Epíleg

SEGONA PART

Pròleg

Què és l'economia

L'economia del do

El feminisme

TERCERA PART

Economia feminista

Pròleg

A la dècada dels vuitanta del segle passat, la necessitat d'adaptar-me a les dificultats d'un món que emergia davant dels meus ulls joves em va portar a buscar una explicació a una realitat que es banalitzava en els mitjans de comunicació, la construcció dels refugis nuclears.

Vaig decidir acollir-me al dret d'objecció de consciència. Però no n'hi havia prou i, a la Universitat, buscava les arrels antropològiques del mal. És així com em vaig trobar fent un treball sobre l'obra de Marvin Harris, arran de la qual vaig formular matemàticament una teoria del valor. Em van dir que funcionava, que era correcta, però que l'havia de saber explicar. Però no era possible. Jo, en aquell moment, necessitava més ciència per explicar amb paraules el que només era una equació econòmica. Més endavant, vaig tenir la sort de debatre-ho amb Marvin Harris, quan aquest va venir a Barcelona a la dècada dels 90. Nosaltres, homes estructuralistes, ens vam trobar amb les dones i amb el postestructuralisme. He hagut d'esperar tots aquests anys, gairebé 30, fins a digerir el que em podien oferir les dones dins i fora de la Universitat.

En antropologia, l'observació dels fenòmens i les entrevistes de les persones observades és necessària però no suficient per entendre el pensament i el comportament. El que ens manca és la vivència personal, i aquesta l'he pogut trobar en cultures marginals de dones d'alt contingut cultural, com ara l'herència d'Isadora Duncan, la fundadora de la dansa contemporània.

Si, en el debat amb Marvin Harris, ell ho va resoldre amb els ianomami, jo ho resolc amb els nambikwara. Finalment, després de la seva rectificació, estem d'acord, però el matis de diferència és important.

L'antropologia forma part de l'economia i de la política, i aquest estudi em permet finalment donar un sentit a la vida, amb totes les seves ombres. No sé si ho podré compartir.

Introducció a la teoria del valor: home i dona

L'economia consisteix en l'estudi de les influències culturals, ètiques i polítiques; l'antropologia, la sociologia i la biologia ens donen les gènesis de les necessitats. Així, al llarg de la història de la ciència econòmica, s'ha intentat donar explicacions al valor econòmic.

La teoria del valor d'Adam Smith, la sintetitzo amb aquesta fórmula:

$$\text{Terra} + \text{Tecnologia} = \text{Valor d'ús} + \text{Diferència del valor de canvi}$$

La teoria de Karl Marx, en la seva forma més simplificada, seria així:

$$\text{Terra} + \text{Tecnologia} = \text{Valor del treball} + \text{Plusvàlua}$$

La teoria ecològica seria, bàsicament, així:

$$\text{Terra} + \text{Tecnologia} = \text{Energia} = \text{Energia continguda} + \text{Energia dissipada}$$

La teoria de la utilitat la podem explicar amb aquesta fórmula:

$$\text{Terra} + \text{Tecnologia} = \text{Utilitat objectiva} + \text{Utilitat marginal}$$

I, finalment, la base de la teoria que es presenta consisteix en aquesta fórmula:

$$\text{Terra} + \text{Tecnologia} = \text{Biologia} + \text{Tecnologia} = \text{Home} + \text{Dona}$$

Totes aquestes teories, excepte la darrera, estan prou estudiades. Però és precisament aquesta última la que engloba les altres. Si la teoria del valor del treball de Marx ja contempla el valor d'ús i de canvi d'Adam Smith, afegint-hi l'excedent de Ricardo, les altres també se superposen. Així, la teoria ecològica es va formular en la mateixa època del segle XIX, amb l'aparició de les lleis físiques de l'energia, concretament el segon principi de la termodinàmica, i els seus autors la van voler compartir amb Karl Marx, donat que el valor del treball és l'energia conservada.

L'energia no s'aprofita, es perd. L'energia que utilitzem per escalfar l'aigua és major que la calor de l'aigua i, com més temps passa, més augmenta aquesta diferència. Així, el cassó d'aigua de la cuina té una quantitat d'energia inferior a la que hi hem dedicat.

De la mateixa manera, el producte del treball, quan circula en el mercat de majoristes i minoristes, s'encareix, s'hi afegixen costos. El valor de canvi o la plusvàlua destrueixen el valor del treball. Aquesta entropia, paraula d'origen grec que significa transformació, s'aplica a la pèrdua d'energia, però també es pot fer amb la pèrdua de valor d'ús i/o de treball.

Són punts de vista diferents però la teoria ecològica inclou la del treball i la del canvi. Qualsevol explicació ha de tenir en compte els diferents punts de vista.

La teoria de la utilitat valor la trobem en l'aigua, que té una utilitat objectiva enfront de la utilitat marginal del vi de gran reserva o l'aigua oxigenada que, pel fet de ser més escassos o marginals, tenen més valor que l'aigua.

L'aigua potable pot estar en risc per a les generacions futures. Per això, la teoria econòmica pura no pot abastar qüestions ètiques com l'assignació intergeneracional dels recursos exhauribles.

L'explicació de la teoria biotecnològica del valor requereix aquest estudi no purament econòmic. El valor el dóna la vida, el dóna un cos de dona que es divideix en dos, tot i que hi ha un cos masculí mortal que és sempre un. Això té unes implicacions ètiques, antropològiques, biològiques, psicològiques, sociològiques i polítiques que cal que s'expliquin.

També cal explicar que el punt de vista de la teoria biotecnològica del valor engloba les altres teories del valor. Però, alhora, cadascuna ha de ser tinguda en compte específicament.

En resum, la teoria del valor pertany a l'economia política, igual que la relació entre l'home i la dona. Si la biopolítica, des de Michel Foucault, estudia la política des de la relació dels cossos sexuals i la bioeconomia, des de Nicholas Georgescu-Roegen, ho fa amb el metabolisme biològic energètic de la natura, la biopolítica econòmica se centra en el metabolisme sexual de la natura humana a l'hora d'explicar-ne l'activitat.

Ciència econòmica. Imaginació i fantasia

Jacques Lacan, l'eminent psicoanalista, en la seva conferència als Jesuïtes, principal orde religiós catòlic, es va pronunciar sobre la impossibilitat de la ciència d'explicar la mort, que forma part de la realitat del món igual que la vida. Ara bé, la ciència només pot ajudar a explicar aquesta part de la realitat que és la vida; l'altra part de la realitat, la mort, no existeix. Els fantasmes i els morts no existeixen, però la mort és real. El que no existeix i no podem tractar amb la ciència pertany al món de la fantasia, que utilitzem en la sexualitat i en altres àmbits de la ment.

La imaginació es diferencia de la fantasia en què la primera té contacte amb la realitat existent, la dels vius, amb la poesia o amb el llenguatge. Si substituïm la realitat per una altra imatge, podem observar que de manera quotidiana diem que mengem primer el primer plat i després el segon. Això és una metonímia, poesia, ja que substituïm el primer cadàver, que és el que mengem, pel plat. Ho fem per lluitar contra la fantasia de la mort, que ens fa patir. Així, els jesuïtes utilitzen la metonímia de la resurrecció, considerada un gran encert per Lacan.

En l'antropologia econòmica de Marvin Harris, veiem la imaginació religiosa per resoldre els conflictes materials de subsistència. La vaca sagrada o el tabú de la carn de porc són imaginaris religiosos per resoldre amb eficiència, optimitzant costos i beneficis, les condicions economicomaterials i ecològiques de l'Índia, d'una banda, i de la conca sud del Mediterrani, de l'altra.

És així com es resolen els problemes del cost de l'aigua i la cria de porcs a la conca sud del Mediterrani, que són diferents del nord, on l'aigua és molt més abundant. El porc és un animal que ens contamina l'aigua, per la qual cosa la seva cria ramadera exigeix una quantitat ingent d'aigua perquè la contaminació no afecti el consum humà. És per això que a la conca sud del Mediterrani es crien cabres, perquè no contaminen els pocs aqüífers que hi ha, al contrari del porc. La relació entre costos i beneficis porta a la prohibició del porc en l'alimentació de jueus i musulmans.

La vaca necessita herba, present en zones plujoses amb aigua abundant. A l'Índia hi ha vaques, tot i que no hi ha grans praderies per al pasturatge. Per això, la cria de vaques no hi podia ser gaire extensiva, eren molt més útils vives per llaurar els camps d'arròs, a més de poder-se'n aprofitar la llet i els excrements. El benefici més gran s'obtenia en el conreu de l'arròs; la força de l'arada amb la vaca la feia més rendible que menjar-se-la.

Aquesta lúcida resolució del conflicte entre costos i beneficis ens l'aporta la meditació, anomenada "suspensió en l'inexplicable" per Jacques Derrida. Certament, aquestes cultures utilitzen la meditació, paraula d'origen grec que significa posar l'ésser al centre.

L'acció de l'ésser s'anomena sentiment, i el consentiment és cosa de dos. El consentiment és un dels elements del contracte. Els tres elements del contracte són el consentiment, l'objecte i la causa.

El contracte

El contracte pot ser econòmic, jurídic, social i polític. En tots els casos, el consentiment n'és una part ineludible.

Durant la Il·lustració, es va teoritzar sobre el contracte social. Els teòrics Hobbes, Locke, Rousseau, Kant, Hegel i Rawl va teoritzar sobre un contracte de natura previ al contracte social. Aquest contracte de natura és el contracte sexual. Va ser una dona, Carole Pateman, qui es va adonar de la importància d'aquests textos, que havien estat gairebé oblidats o relegats; no se'ls donava importància perquè el que era rellevant era el contracte social, en el qual l'home representava la dona i la canalla. És així com la societat havia resolt el conflicte sexual.

Lévi-Strauss, durant la seva estada al Brasil, va descobrir a la tribu dels nambikwara l'existència d'una sexualitat sentimental diferent de la física d'excitació. Sabem que, fins a una certa edat, els menors tenen una sexualitat sentimental, abans de desenvolupar la física d'excitació genital. Freud va trobar un sentiment oceànic en la relació del menor amb la mare.

Els nambikwara eren una de les úniques tribus del Brasil que havien abandonat el tapall en forma de con per cobrir-se els genitals. Això els permetia tenir jocs audaços en públic sense cap mena d'excitació. El fet d'anar nus els donava més tranquil·litat que a les tribus que utilitzen el con per tapar-se el penis. Aquest con, tot i no tenir la funció de prevenir l'erecció, sí que posa en evidència la disposició plausible del portador d'aquesta peça, que no és necessària en un ambient calorós i humit.

Entre els adults, també és possible aquesta sexualitat sentimental oceànica. Lévi-Strauss la va observar des de fora i no va poder experimentar que, en la sexualitat sentimental, no hi ha lloc per a la infidelitat, el divorci, l'adulteri, ni l'exclusió d'una altra parella. El conflicte sexual sentimental es resol amb el sentiment oceànic, que és d'una tranquil·litat sorprenent, sense excitació, però que arriba a la part més profunda del sentir humà i es pot fer insuportable com qualsevol altre conflicte, si no es resol amb més acció de l'esser, sentiment.

Els homes tenim un obstacle per al sentiment, som un cos que no es divideix en dos com el de la dona i, en comptes de superar aquest impediment amb la cultura, el fem créixer i, per tant, dificultem el nostre aprenentatge del sentiment, tal com ho fa la mare des del part i l'alletament fins a la criança en general. Aquí es desenvolupa per part de les dones aquest sentiment oceànic que permet resoldre els conflictes reparant el sentiment i contractant els cossos. Això mateix s'esdevé entre adults; així, les relacions entre dones són molt diferents que entre homes. A les pel·lícules de *cow-boys*, podem veure com el conflicte entre homes es resol a la cantina amb una copa o amb una pistola; és a dir, l'ús de la força fa desaparèixer el conflicte. Per contra, les dones són molt més conflictives i no destrueixen el conflicte amb la força, tot i que, en una cultura en què el pensament i el comportament masculí són dominants, elles també l'adopten.

Les tribus del Brasil central que utilitzen el tapall cònic del penis han eliminat el conflicte sentimental i l'han substituït per la força de la sexualitat física d'excitació. L'home ha fet això

perquè no ha acabat d'eliminar els obstacles que la seva biologia li ha posat per practicar la sexualitat sentimental amb la facilitat amb què ho fa la dona.

Així, els homes són poc inclinats a entrar a la sexualitat sentimental i en els conflictes que comporta, que es resolen amb el sentiment oceànic, enfront de la sexualitat física d'excitació, que utilitza l'adulteri, la infidelitat o el divorci, molt més costosos, per cert. Però encara pot ser pitjor quan s'utilitza la violència sobre el cos de la dona. A més, s'utilitza la força per evitar el sentiment oceànic, el qual, com dirien els il·lustrats, és la base del contracte social. Julia Kristeva ha escrit en relació a un nou contracte social sentimental diferent del contracte social de la identitat lingüística. D'aquesta manera, Europa seria la primera institució estatal no identitària tradicional, ja que les identitats estarien formades pels pobles en els territoris lingüístics. Europa no tindria una llengua pròpia i, per tant, no construiria cap mena d'identitat lingüística: seria un sentiment oceànic.

En economia, la manca de sentiment i la seva substitució per la força que produeix l'engany i la fantasia porta a un consentiment contractual imperfecte i, per tant, susceptible de generar productes tòxics, en tots els sentits del terme.

L'entropia de l'ésser

Per entendre el conflicte entre entropia i sentiment, no se m'acut una explicació millor que el testimoni d'un jesuïta que va viure més de trenta anys en una tribu remota del Txad. L'eficiència, que és l'optimització de la relació de costos i beneficis, no es pot entendre sense una resolució del conflicte entre l'ésser i l'entropia, per la qual cosa l'eficiència sempre és imperfecta, per molt lúcida que sigui, com és el cas del porc a les cultures islàmiques i jueves o la vaca en la hindú. El conflicte que s'ha resolt amb una prohibició o amb la força podia haver continuat amb el sentiment, fent excepcions a la regla general, de manera que no es posés en perill l'ecosistema, però això donaria una complexitat tan gran al conflicte que els homes prefereixen no complicar-lo. De tota manera, sempre podem trobar alguna excepció que confirmi la regla. Marvin Harris va trobar aquesta excepció en la vaca sagrada de l'Índia.

L'exemple que ens permet veure aquest desequilibri entre l'ésser i l'entropia el trobem en una tribu del Txad, àrea subsahariana desèrtica del nord d'Àfrica que té períodes de fam –en part per l'aïllament causat pel fet de ser una zona de guerra–, durant els quals no hi ha prou menjar per a tots els membres de la tribu, que consisteix en dos plats o dos àpats al dia. Si repartissin el menjar, no s'arribaria als dos plats per persona i el resultat seria que tots els membres moririen de fam. L'entropia seria màxima: moririen tots. El conflicte amb l'ésser de la tribu és total. És per això que es busca una solució eficient amb què en morin pocs. Però, si aquesta solució és racional, ha de tenir en compte que la relació de cada generació amb l'entropia és diferent. Així, la tercera generació és la més propera a la mort i per això decideix que deixarà de menjar de manera que la primera i la segona generació tinguin els dos plats al dia que els permetin sobreviure.

Aquesta opció prioritza la quantitat de vida sobre la qualitat, en el sentit de longevitat. D'això se'n deriva que existeix la possibilitat de prioritzar la qualitat sobre la quantitat. Però, si prioritzem la qualitat, posem en risc una supervivència de l'ésser de la tribu. És a dir, la piràmide poblacional de la primera i segona generació ens dóna la quantitat i la pèrdua de la tercera ens treu la qualitat. Dit d'una altra manera, l'esperança de vida disminueix. És per això que, per tal que l'esperança de vida es mantingui, hi ha altres opcions.

Per què no es fa així? La resposta la podem trobar en la teoria dels jocs de guerra de Marvin Harris, quan sosté que el control de la població sempre s'ha fet amb les guerres dels homes i els infanticidis de les dones. És a dir, amb la mort de les dones de la primera generació i la dels homes de la segona. I explica que això és una decisió patriarcal dels homes de la tercera generació.

Per contra, ens trobem que s'ha optat per un control de la població diferent de l'habitual. Això vol dir que els homes de la tercera generació no ho han decidit a favor seu. Els sentiments són diferents en un control bàrbar com el de la mort dels homes de la segona generació i de les dones de la primera, amb la qual cosa s'equilibra la relació entre home i dona. Més ben dit, són sentiments més febles o inexistents.

De tota manera, tot i que els sentiments de l'opció de la mort de la tercera generació són superiors als de l'altra opció –diguem-ne– bàrbara, i acceptem que l'excepció confirma la regla, crec que podríem trobar solucions de major conflictivitat sentimental i que podrien arribar a ser més eficients per a la qualitat de vida de la tribu, com ara no exterminar la tercera generació i traslladar part del seu cost a la segona. Amb això, quedaria part de la tercera generació, encara que només fossin dones. Amb els seus coneixements reproductius, per exemple, ajudarien les dones de la segona generació.

Són opcions més complexes i, per tant, necessiten més sentiments per resoldre's sense utilitzar la força. Penso que ja s'utilitza prou força deixant morir de fam part de la població de la tribu.

Les dicotomies força i conflicte, d'una banda, i ésser i entropia, de l'altra, són jocs d'eficiència en què s'utilitzen més o menys les accions sentimentals i lúcides. La psicopatia suposa escollir entre el bé i el mal per aconseguir un objectiu sense sentiments. És a dir, el pare de la tercera generació podria haver optat per la guerra i, així, haurien mort homes de la segona generació a la guerra i nenes de la primera en l'infanticidi. D'aquesta manera, quedaria garantida la supervivència de la tribu i la del pare de la tercera i s'hauria adaptat la població masculina a la femenina. Aquesta opció és la més comuna i mostra una gran racionalitat, però és la manca de sentiments el que no frena a l'hora de fer el mal o el que tampoc no promou fer el bé. Els sentiments de la persona sana són un fre per fer mal a altres persones i, alhora, són un estímul per afavorir els altres. En la nostra cultura, la psicopatia es considera una malaltia per la manca de sentiments a l'hora de fer el mal amb consciència del que s'està fent, però és aquesta consciència del que es fa el que impedeix que tingui rellevància jurídica com la que té qualsevol altra malaltia psíquica. Entenc que estem acceptant que és normal no tenir sentiments i que aquesta és la causa que no tinguem fre per fer el mal ni estímul per fer el bé. Això demostra que els homes tenim un problema amb els sentiments en el nostre cos, que no es divideix en dos com el de la dona, amb uns pits que senten que estan fets per alimentar la canalla i amb un sexe que està fet per parir. Aquests obstacles biològics per sentir no només no s'eliminen perquè deixin d'obstaculitzar sinó que s'augmenten amb la substitució de la sexualitat sentimental per la física d'excitació i per la substitució del conflicte sentimental per la força. L'home opta per una cultura que elimini el sentiment o el traslladi fora dels seus actes, tal com es feia en els camps d'extermini quan posaven uns músics a l'entrada de les cambres de gas.

Home i dona

Vaig tenir l'oportunitat de debatre amb Marvin Harris, catedràtic i president de la Societat d'Antropologia dels Estats Units, quan va venir a Barcelona a exposar la seva investigació que el portaria a escriure posteriorment el "Mascle salvatge" en la seva versió definitiva.

Jo ja havia elaborat la teoria del valor de l'home i la dona en base a la seva obra *Cannibals and Kings: The Origins of Cultures*.

Vaig poder assistir a la seva conferència, en la qual es plantejava la igualtat entre l'home i la dona des de la perspectiva de la tecnologia de les armes, conforme a la teoria de l'eficiència de la reproducció humana.

Amb les noves tecnologies, les diferències anatòmiques entre homes i dones no tenen rellevància. Per això, el monopoli de les armes deixa d'estar a mans dels homes per compartir-lo amb les dones; d'aquesta manera, s'aconsegueix la igualtat.

Li vaig presentar la meva objecció a aquesta teoria: no hi veia l'eficiència de la reproducció humana. Em va contestar que no era l'únic, que molts altres li havien plantejat la mateixa objecció. Amb el seu mètode d'una sola intervenció sense rèplica, em va donar els arguments del control de la natalitat de les armes, els homes a la guerra i les dones en l'infanticidi. Per això, amb la igualtat tecnològica, passaria als homes i dones de la segona generació, de manera que aquesta igualtat es traslladava a les altres generacions.

Més endavant, Marvin Harris, tal com ens havia advertit a la conferència, va reflexionar sobre el tema i al final ens va acabar donant la raó, però amb arguments diferents del de la reproducció de la dona, i el poder pacífic que representa, fins a arribar a la conclusió que eren els homes els que s'havien d'adaptar a les dones i no pas al revés.

Però aquesta adaptació, consistent a substituir la violència sexual del ianomami cap a la dona, el mascle salvatge, que arriba a poder matar-la, i canviar-la per una sexualitat sentimental en què el conflicte es resol sense l'ús de la força, demana remoure els obstacles biològics de l'home per evitar el sexista militar primitiu ianomami i trobar el nambikwara. El cos ple de cicatrius, resultat de baralles, duels i incursions militars, d'actes d'adulteri reals o imaginaris i de falses promeses de proporcionar esposes per part dels homes ianomami, i el de les dones de la mateixa tribu, també cobert de cicatrius i masegades per trobades amb seductors, violadors i marits, són fruit del mascle salvatge. Aquests mascles esposos amables només maseguen i mutilen; els ferotges les fereixen i maten. El resultat són, sovint, "actes de violència contra les dones sense cap provocació" –diu Marvin Harris.

Aquesta situació de substitució del conflicte per la violència plena de barbàrie contrasta amb els jocs sentimentals dels nambikwara, en els quals no s'afegeixen més obstacles a la biologia masculina per impedir els sentiments, com ara el tapall en forma de con, que serveix per substituir la sexualitat sentimental per la física d'excitació.

La biologia de la dona té una sexualitat que serveix per poder parir, per poder dividir en dos el seu cos, de manera que es crea un vincle sentimental amb el seu sexe. La vagina té una funció d'excitació sexual, però aquesta no és la seva funció principal, de la mateixa manera que els mugrons serveixen per donar el seu cos a un altre de manera sentimental. L'home, al contrari, no té aquesta sexualitat sentimental, però la pot compartir no només sent criatura de la mare sinó també d'adult, donant el seu cos a l'altre tal com ho fa la dona sentimentalment amb la seva sexualitat. A més, les dones són totalment actives en la sexualitat sentimental, per la qual cosa els homes en poden aprendre molt, d'elles, sense que calgui el contacte físic. Ho he pogut comprovar en la dansa, concretament en els jocs atrevits dels nambikwara, mitjançant la dansa isidoriana de tradició naturista.

L'home sexual

La societat bel·licista dels ianomami al Brasil dona lloc al mascle salvatge, que sotmet la dona amb la violència psíquica, física i sexual. Fins i tot arriba a matar-la, simplement per fantasies de gelosia amb altres homes.

En la meua experiència de més de vint anys d'advocat en violència sobre la dona, en tribunals especialitzats en el tema, he pogut observar aquesta problemàtica.

La major independència econòmica de la dona, juntament amb els seus canvis de pensament i comportament, han donat lloc al fet que l'home perdi el control que tenia sobre ella. La conseqüència és l'augment del conflicte entre home i dona.

L'home busca recuperar el control sobre la dona per evitar el conflicte. Amb aquesta finalitat, utilitza l'assetjament psicològic i físic. La psiquiatra Marie-France Hirigoyen ha estudiat el tema de l'assetjament sobre la dona a la parella i el laboral d'homes i dones a la feina.

En la meua experiència, he constatat que l'assetjament disminueix quan l'home troba una altra parella. La utilització de la sexualitat física d'excitació és l'estratègia de l'home, no només per seduir sinó també per evitar el conflicte de la sexualitat sentimental.

En els pocs estudis sociològics sobre la satisfacció de l'home respecte a la sexualitat física d'excitació en la prostitució, hi veiem un resultat d'insatisfacció i de voler-ne més. L'absència total de sexualitat sentimental és un malestar que es fa cada cop més permanent i que es prova de resoldre amb més sexualitat física d'excitació. El que s'aconsegueix així és l'efecte contrari al que es desitja. Com en l'exemple de la picor a la pell, com més et rasques més et pica, però mentre ho fas sents una certa satisfacció.

La contradicció la veig en el fet que la manca de sexualitat sentimental produeix insatisfacció o malestar, però la seva pràctica porta a un conflicte sentimental amb el de l'altra persona i el seu cos. I és aquí on arribo al que és fonamental, que és la condició del cos de l'home, que és sempre un mentre que del de la dona es divideix en dos, i que el sexe de l'home té l'única funció d'excitar-se mentre que el de la dona té altres funcions vitals, com ara donar vida i alimentar. Això provoca tot el que podem considerar un obstacle per a la sexualitat sentimental de l'home, però no pas un impediment.

El problema de remoure els obstacles que impedeixen a l'home accedir a la sexualitat sentimental amb la dona i jugar així el conflicte de la relació, que és una llibertat relacional com la de la dansa i no una llibertat individual com la de l'esport competitiu, és que l'home no practica la remoció d'aquests obstacles sinó que, al contrari, es consoliden per la mena de jocs, comportaments i pensaments.

El resultat cultural és que a les dones se les ha d'amagar molt sovint per tal que no siguin assetjades, igual com els naturistes han de ser confinats a espai protegits, amb diverses estratègies de les forces d'ordre públic. Tenim les ordres de protecció, que impedeixen, sota pena de presó, en molts casos, acostar-se, comunicar-se i veure's a través de qualsevol mitjà

físic o telemàtic. D'altra banda, hi ha les cases de protecció, que són llocs que es mantenen en secret per tal de dificultar-hi l'accés a l'assetjador.

D'aquesta manera, tornem a utilitzar la força per resoldre els conflictes sexuals. Els nambikwara, en canvi, solucionaven els problemes de relació amb jocs molt més atrevits sexualment, però amb tranquil·litat i sense cap mena d'agitació o excitació. Per tant, s'excloïa la força de les relacions personals i trobaven la llibertat relacional, pròpia de la dona, en l'activitat dels homes. Tenim una sexualitat sentimental que comporta un pensament i un comportament totalment diferents als de la sexualitat física d'excitació.

La diferència sexual

Hi ha dos sexes tot i que, a cadascun, hi pot haver variants en els cromosomes XX, d'una banda, i XY, de l'altra, i les seves variants XXX i XXY entre d'altres.

El que és important és l'XY masculí i l'XX femení. La nostra espècie no té hermafrodites. Les diferències es produeixen a nivells hormonals, neuronals i en la consciència biològica del cos, fonamentalment. La transexualitat biològica no és possible al 100%; l'hermafroditisme, tampoc.

La dicotomia entre biologia i cultura ens obre moltes possibilitats per remoure els obstacles biològics que impedeixen l'accés a comportaments de l'altre sexe. La cultura és més important que la biologia, però cal conèixer aquesta darrera i saber les conseqüències que existeixen.

La biologia pot ser essencialista; la cultura, no necessàriament. Hem vist la sexualitat sentimental, en la qual l'home té obstacles biològics que pot remoure utilitzant el seu cos adequadament i aprenent amb la dona la resolució del conflicte sentimentalment. No dic que sigui fàcil, i encara menys que disposem de les eines culturals per portar a terme una tasca tan àrdua i necessària. Certament, el naturisme pot ajudar l'home a tenir consciència del seu sexe unit sentimentalment a l'altre, ja que els sexes no estan amagats. Això dóna més tranquil·litat i el joc no és físic, no té excitació ni violència sinó ben al contrari: potencia l'acció de ser, el sentiment, que, a més de centrar el ser, ens dóna la meditació, que és la lucidesa. Per contra, la sexualitat física d'excitació es basa en la fantasia sexual, la qual no és un acte de lucidesa, tot i que també hi és necessària, de la mateixa manera que l'entropia no conserva l'energia que dissipa. El que és important és conservar l'energia i la vida enfront de l'energia que es dissipa i la mort, incloent-hi la fantasia sexual, que forma part de la mort i no pas de la vida ni de la ciència.

Un altre obstacle biològic que hi ha en els dos sexes és l'estima. En un conflicte sentimental, l'estima hi és present. El problema el trobem en el fet que l'autoestima i l'heteroestima no són el mateix, i les dues formes d'estima les trobem en el conflicte. La dona té un cos que es divideix en dos, per la qual cosa l'heteroestima hi és més present que l'autoestima, que és més pròpia d'un cos que és sempre un. Aquest desequilibri entre l'estimar-se un mateix i estimar l'altre és el que Freud i Lacan ja van veure en l'home que diu "estima el proïsme com a tu mateix". Aquest "a tu mateix" és l'important, és la font per poder estimar els altres. Sense aquest amor a un mateix no puc saber com estimo els altres. Hi ha, per tant, un desequilibri entre l'estimar-se un mateix i l'estimar els altres. Si invertim la frase –estima't tu mateix com estimes els altres–, veiem que la font de l'amor és estimar els altres, és la mesura de les coses; és, per tant, l'heteroestima. El desequilibri entre autoestima i heteroestima és diferent entre els homes, en els quals pesa l'autoestima, i les dones, en què ho fa l'heteroestima. Només a través de la lucidesa meditativa, els místics parlen d'estimar-se un mateix i estimar els altres. Això és un equilibri en el desequilibri. La perfecció no existeix, es busca. De la mateixa manera, veiem que, en el conflicte entre ser i entropia de la prohibició del porc i de la vaca sagrada, hi ha un equilibri en el desequilibri d'eficiència, optimització de recursos que ens situa entre la vida i la mort.

Aquests obstacles de la diferència sexual i la manera de remoure'ls s'han de tenir en compte en una cultura d'homes i dones.

L'economia del cos

En el meu debat amb Marvin Harris a Barcelona, jo defensava que la igualtat d'armes entre home i dona no era eficient per a la dona. L'eminent antropòleg m'ho va rebatre amb la hipòtesi que l'infanticidi femení i la guerra, en què moren els homes joves, equilibra i fa eficient matar dones. Així, vam quedar d'acord a obrir un període de reflexió després, tots dos, al qual jo vaig arribar més tard. Les regles del debat eren una intervenció meua, una altra de Marvin Harris i després, silenci i reflexió fins al debat següent. Després, Marvin Harris va reescriure el seu "Masclisme Salvatge", en el qual corregeix la seva hipòtesi i em dóna la raó amb altres arguments. És l'exemple dels ianomami, que premien els seus guerrers amb béns materials o amb sexe. En una guerra entre homes i dones, no se'ls pot premiar tots dos amb el mateix; és a dir, el sexe seria substituït per la mort del subjecte objecte sexual o, si no, en condicions molt penoses per a la sexualitat.

El que he vist és que la recompensa més gran que espera una dona és la sexualitat sentimental, que inclou tenir fills i filles però també la seva relació amb els adults, compartir aquest sentiment oceànic que resol el conflicte dels éssers sense utilitzar ni la força ni tan sols la sexualitat física d'excitació.

La importància del cos la vaig descobrir quan vaig començar a estudiar teatre amb el mètode Stanislavski i la preparació física de l'actor. Arran d'això, vaig descobrir la dansa i vaig trobar una herència de l'escola d'Isadora Duncan, la fundadora de la dansa contemporània.

Raimon Duncan, germà de la Isadora, igual que tota la família, es va dedicar a aquesta dansa, que tenia la seva arrel antropològica en les danses primitives. Doncs bé, Raimon es va interessar, a més de la dansa, per la gimnàstica i l'esport, on va descobrir l'economia de l'esforç, l'eficiència dels moviments en l'optimització de la despesa d'energia i el resultat de l'ús de l'energia. Avui en dia, aquest concepte és fonamental en qualsevol esdeveniment esportiu i arriba, per exemple, a estudis d'aerodinàmica del casc dels ciclistes per optimitzar la força o la resistència de l'aire en el ciclista, a més dels innombrables exemples de cerca de l'eficiència en els moviments del braç del tennista, la posició de les cames o la flexió, buscant sempre la força abdominal per gastar el mínim possible en la resta de la musculatura. Doncs bé, Raimon Duncan ja va començar a escriure sobre l'economia de l'esforç.

Isadora Duncan es va interessar més pel sentiment del plexe solar que porta al moviment d'obertura dels braços al nivell del pit. Al costat d'això, el moviment musical de la dansa de la Isadora és la del director d'orquestra, s'avança al so menys d'un segon, amb la qual cosa aconsegueix increïbles suspensions del cos. Jacques Derrida ho anomena meditació o lucidesa, buscant la natura, el bosc i, sobretot, el mar, aquest sentiment oceànic. A més, Isadora Duncan, entre altres llocs, va viure al poble naturista de Monte Verità, a Suïssa, juntament amb altres artistes. Allà va poder experimentar, com els nambikwara del Brasil, la sexualitat sentimental amb la dansa.

Jo he pogut practicar i veure des de dins aquestes pràctiques artístiques que, a la Universitat de París de la dècada dels 60, a educació física, es van arribar a impartir com una assignatura voluntària. Les mateixes professores que van estudiar a París me'n van ensenyar i vaig poder practicar aquesta sexualitat sentimental amb la dansa en espais artístics similars al dels nambikwara, en el segle xx a Monte Verità, a Suïssa, però també en altres llocs en el XXI. És així com vaig poder entendre millor el que Lévi-Strauss va veure però no va experimentar en la seva estada amb els nambikwara.

En la sexualitat sentimental, a diferència de la sexualitat física d'excitació, no hi ha divorci ni gelosia, ni infidelitat ni adulteri, ni, per tant, violència. Isadora Duncan ho anomenava la força tranquil·la; Lévi-Strauss ho anomenava, simplement, tranquil·litat enfront de l'agitació de la sexualitat física d'excitació. La sexualitat física d'excitació utilitza la fantasia sexual mentre que la sentimental utilitza la imaginació de l'artista, de l'escriptor, del poeta i del científic, però amb la lucidesa de la suspensió de l'ésser, la meditació.

Evidentment, aquest és un premi de plaer sentimental i lucidesa en una activitat artística, una recompensa que serveix per resoldre els conflictes interpersonals ja que, al cap i a la fi, la societat se sosté gràcies a la resolució dels mateixos mitjançant el contracte que necessita consentiment i lucidesa, amb un premi satisfactori per a totes dues parts.

L'economia comença pel cos i, des d'allà, s'estén al teixit social. Però veiem com l'anatomia crea obstacles en la diferència sexual i aquests esdevenen desequilibris que construeixen els gèneres i els grups d'interessos.

La dansa isadoriana busca l'equilibri en el desequilibri, igual com els éssers vius, començant per les plantes, que busquen el seu moviment més eficient per combatre la força de la gravetat i, d'aquesta manera, fer el menor esforç possible per mantenir-se dretes. Així, els arbres i les plantes tortes poden caure més fàcilment i, a més, tenen menys facilitat per obtenir llum del sol, que és l'energia que necessitem. El conflicte entre ésser i entropia no només el trobem en l'espècie humana sinó també en les plantes. L'energia disponible s'aconsegueix a costa de l'energia dissipada en les plantes, en els animals, en els éssers humans, en la màquina de vapor, l'electricitat i l'energia en general. Busquem l'eficiència per conservar l'energia i, encara que això ens suposi una despesa més gran, sempre hi ha una opció òptima, millor que les altres que anomenem ineficients. Però això suposa un conflicte de lucidesa. Sabem que les energies fòssils, com el gas o el petroli, es dissipen i no es poden tornar a obtenir, a diferència de les renovables, com el sol o el vent, que sí que es poden tornar a obtenir i, per tant, permeten mantenir la despesa energètica per a les pròximes generacions. Tot això és en el pensament dels polítics i els economistes, però tot plegat comença en el cos, que busca la seva eficiència energètica en un conflicte entre entropia o dissipació d'energia i ésser o conservació de l'energia. Ho comença l'esportista, que mesura les seves forces i conserva l'energia de la manera més òptima possible, però també el moviment de la dansa i del gest; és a dir, en la comunicació, encara que gastem menys energia física, ho volem fer de manera eficient perquè això ens fa

pensar millor i evita tensions innecessàries, no òptimes, i així arribem a la meditació, la lucidesa de les nostres relacions.

La medicina integrativa que uneix tots els coneixements científics de les medicines modernes i antigues, artificials i naturals, ha experimentat la importància que té per a la salut la meditació; és a dir, el fet d'estar centrat en un mateix. Aquesta lucidesa equilibra l'organisme i afavoreix la salut física, no només la mental. Sabem que les malalties psicosomàtiques ja es van descobrir a principis del segle xx.

La meditació és necessària per resoldre el conflicte de l'entropia entre energia conservada i energia disponible. Així, començant per l'esport i els treballs manuals en què es va fixar Raimon Duncan per trobar els moviments òptims de la dansa. Tenint en compte que s'obtenen amb l'eficiència i aquesta ens la dóna la meditació del cos, l'ésser es posa en el centre tant físicament com mentalment, de manera que optimitza la força de la gravetat amb la verticalitat, igual que els animals i les plantes, i col·loca la nostra força física abdominal, que és on tenim la part més gran de la musculatura, en el punt central de gravetat de la postura del cos, de manera que tingui la menor resistència possible a la força de la gravetat. És el mateix que fem en el disseny aerodinàmic amb la força de resistència a l'aire.

A Grècia, els homes practicaven esport nus. Són famosos els seus jocs olímpics, en els quals no buscaven una sexualitat sentimental sinó més aviat el premi a l'autoestima. Per això eren competitius. Les dones, en canvi, excepte les espartanes, que copiaven la cultura masculina pel fet de ser una societat bel·licista –les altres dones, vull dir–, no practicaven esport sinó que es recloïen en els temples on, elles amb elles, sense homes, practicaven la dansa, fins i tot nues. Així obtenien el premi de la sexualitat sentimental, un sentiment oceànic, molt més durador i constant que el de la sexualitat física d'excitació, encara que als homes els costi d'entendre-ho.

Isadora Duncan es va interessar per les dones de Grècia, els moviments de les quals van quedar reflectits a les pintures anteriors a Crist que es conserven.

Les dones accepten el premi de la sexualitat sentimental i de ser acceptada la seva heteroestima, per la qual cosa tenen més obstacles a l'hora de ser competitives en autoestima en l'esport o de ser premiades amb una sexualitat que exclogui la sentimental. Això no vol dir que culturalment no ho puguin fer. L'exemple de les espartanes ens ho confirma: eren guerreres, competitives i tractades com homes. La qüestió és per què els homes culturalment no substitueixen la competició esportiva per la dansa, l'autoestima per l'heteroestima i la sexualitat física d'excitació per la sentimental. Els nambikwara vindrien a ser una antítesi dels espartans. És a dir, culturalment, també és possible que els homes aprenguin i practiquin la cultura de les dones. Remouen, en aquest cas, els obstacles de l'anatomia d'un cos que és sempre un, competitiu, amb autoestima, amb sexe físic, per transformar-se en un cos que, tot i que no es divideix en dos, busca l'altre, el segon, de forma tranquil·la, amb heteroestima, amb sexualitat sentimental.

Certament, la cultura no ho és tot. Hi ha condicions materials que limiten l'economia, però la tecnologia disponible avui en dia permet resoldre i també crear molts problemes d'entropia. Aquesta disposició guerrera del cos que és sempre un ha arribat amb la tecnologia a un màxim d'entropia terrible, que és la mútua destrucció assegurada de la vida en el planeta amb l'energia nuclear.

La tecnologia, en tots els seus àmbits, també ens permet conservar la vida i l'energia.

Si els nostres premis són béns materials i sexe d'excitació, com els dels ianomami, entrem en la societat consumista de què ens parlava Pier Paolo Passolini. Si, al contrari, els premis són les nostres necessitats sentimentals, com la dels nambikwara, ens allunyem del consumisme.

La ciència econòmica de la teoria del valor ens dóna aquesta descripció de la realitat, sobretot la que em va descobrir l'antropologia, la teoria del valor biotecnològica.

La teoria del valor biotecnològica

Durant els anys 80 del segle passat, vaig anar a parlar amb el catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona, Joan Martínez Alier, sobre la meva teoria biotecnològica del valor. Em va dir que ja la coneixia, que l'havia estudiat i que era correcta. Amb confiança, em va expressar que el canibalisme no era eficient en la nostra societat tecnològica. D'altra banda, em va animar a estudiar més antropologia per poder explicar la meva teoria. També m'havia trobat ja amb el primer catedràtic de filosofia del Dret, Juan Ramón Capella, a qui vaig presentar la meva teoria i que em va animar a investigar amb les dones a la universitat per poder explicar la teoria biotecnològica del valor que havia formulat.

La teoria no és pràctica perquè ens mostra la ineficiència i, per això mateix, ens ajuda a entendre l'estatu quo de la societat i el conflicte entre entropia, energia conservada i dissipada, vida i mort. I també la destrucció del valor del treball i del valor d'ús, que són altres formes de transformació o entropia en què el valor es transforma i es dissipa.

Així, antropològicament, començo en el canibalisme fins a arribar al capitalisme actual.

L'entrada o input seria biologia i tecnologia, que és l'apropiació de la utilitat de la terra i la tecnologia. La sortida o output serien l'home i la dona.

I – Biotecnologia

II – Home i dona

A l'economia caníbal, la dona es reproduïx i l'home és aliment.

I – Dona + Home

II – Dona + Aliment

En la reproducció ampliada,

I – Dona + Aliment

II – Dona + Aliment + Aliment

I, així, ampliat indefinidament,

I – Dona + Aliment + Aliment

II – Dona + Aliment + Aliment + Aliment

Així ens trobem l'antropòloga Margaret Mead, que va descobrir el tabú de les tribus caníbals que diu que et pots menjar el pare i els altres familiars però no la mare. En la cultura caníbal, no és eficient menjar-se la mare, de la mateixa manera que, en la cultura del nord d'Àfrica, no és eficient menjar-se el porc, o, a l'Índia, la vaca, amb les tecnologies antigues.

La teoria biotecnològica la utilitzo per passar directament al capitalisme. Aquí, l'home no és aliment. Per tant, ens preguntem què és. Diríem que és un aliment que es destrueix, no es consum.

I – Dona + Home

II – Dona + Destrucció

En la reproducció ampliada,

I – Dona + Destrucció

II – Dona + Destrucció + Destrucció

I així indefinidament

I – Dona + Destrucció + Destrucció + Destrucció

II – Dona + MAD (Mutual Assurance Destruction)

L'economia capitalista és la que ha arribat al nivell de forces productives-destructives que han arribat a l'anomenat MAD, conegut per estratègia militar de l'OTAN fins als anys noranta, i que consisteix en la destrucció del planeta amb armes nuclears. Però aquesta capacitat destructiva és present a nivell ecològic, per exemple, en la destrucció de totes les fonts d'energia fòssils, capacitat existent en l'actualitat i que portaria a un desastre similar. Un altre exemple possible seria la capacitat de destruir tota l'aigua potable del planeta. És evident que hi ha solucions a aquestes ineficiències entròpiques destructives. Però aquest conflicte apareix per primer cop en la humanitat i és el que es coneix com economia capitalista el que ho ha posat de manifest amb la seva reproducció ampliada de les forces productives-destructives i amb la seva capacitat d'ineficiència amb el MAD (mútua destrucció atòmica assegurada), que en anglès també vol dir boig o mancat de lucidesa.

Les explicacions anteriors ens confirmen la psicologia destructiva de l'home i la diferència de la de la dona. La sociologia, la biologia i la psicologia ens donen aquest perfil destructiu de l'home, però alhora trobem els mitjans culturals, que poden corregir o resoldre el conflicte entre vida i mort.

En la Filosofia de Martin Heidegger i la seva alumna Hannah Arendt, hi veiem aquesta dicotomia entre la mort i la vida. El *Dasein* de l'ésser esperant la mort, que és la filosofia de l'home, Heidegger, enfront del naixement de l'ésser, que és la filosofia de la dona, Arendt.

Hem d'arribar a la conclusió que aquesta diferència cultural entre homes i dones és incorregible? I tant, que no! Però requereix un gran esforç, no només filosòfic, per part dels homes.

En la Filosofia d'Ortega y Gasset i la seva alumna María Zambrano, també hi trobem la dicotomia entre la vida mortal i la poètica, que substitueix la mort pel naixement i els morts pels que estan

esperant néixer. La raó vital del jo i les meves circumstàncies d'Ortega y Gasset, enfront de la raó poètica de la dona de María Zambrano, del jo a la llum de l'alba que no veu el sol.

Ortega y Gasset va reconèixer a la seva alumna María Zambrano que la seva raó poètica era millor que el pensament de la raó vital que proposava ell mateix, però va afegir que calia començar pel que és més simple per arribar al que és sublim, que era el pensament de María Zambrano. Segons la meua opinió, només són excuses de mal pagador que no es volia deixar guanyar per una dona. És l'autoestima masculina.

Marvin Harris també va acceptar el pensament de l'alliberament de la dona quan va reescriure el "Masclé Salvatge". Abans, però, ho va discutir amb elles i també amb mi, fins que va acceptar que s'havia equivocat. Diuen que equivocar-se és cosa de savis.

La filosofia és una recerca, l'economia busca l'eficiència. Però el que pot saber és el que no és eficient. L'entropia caníbal i destructiva, se sap que no és rendible, té uns costos terribles que arriben fins a la destrucció de l'espècie amb l'energia nuclear.

La ciència busca el que no és fantasia. Newton, quan va fer la seva teoria (Força = Massa x Acceleració), va observar que explicava els fenòmens que es podien experimentar, però va ser Einstein, amb la seva teoria (Energia = Massa x Velocitat de la llum al quadrat), qui va demostrar que la teoria de Newton era una fantasia que funcionava a velocitats infinitament petites, comparades amb la velocitat de la llum.

Les anteriors teories del valor, valor d'ús, valor treball, valor energia conservada i valor utilitat, no expliquen del tot per què els preus de l'habitatge pugen i baixen escandalosament, els mercats financers ho inunden tot de productes tòxics i destrueixen l'estalvi de la ciutadania i dels estats, les energies no es renoven i alguns minerals estan abocats a la destrucció o a l'extinció. En definitiva, l'acció de l'home destrueix la de la dona, que consisteix a donar vida. Ho veiem en el control de la natalitat de manera violenta a les societats que utilitzen la guerra, amb la mort dels homes de la segona generació i l'infanticidi de les dones de la primera, o la mort de la tercera generació. Avui, amb la crisi del món avançat capitalista, l'esperança de vida de la tercera generació comença a baixar de manera desigual, el sistema de pensions entra en crisi i s'han de començar a calcular en funció de l'esperança de vida. Això representa un cost que s'ha de tenir en compte, igual que una assegurança de vida és més cara com més anys tingui la persona que la fa, perquè el risc és més alt. Així, ens trobem amb tendències entròpiques de transformació i destrucció enfront de l'ésser que busca la conservació i la vida.

Aquesta acció de l'ésser que és el sentiment troba la seva lucidesa en la meditació, que consisteix a centrar l'ésser en el cos i els seus actes. Això comporta la lucidesa, salut mental, però també salut física. Aquesta manera de resoldre els conflictes del pensament entre realitat i fantasia permet, amb la sexualitat sentimental, resoldre el contracte amb els actes dels altres sense la utilització de jocs amb la força violenta. Ho veiem en els nambikwara, que tenen jocs sexuals atrevits sense cap mena d'agitació sexual perquè té tot el cos exposat a l'aire tot el dia, amb la qual cosa no busca el contacte físic sinó el sentimental. Això fa que les relacions no es

destrueixin, no hi ha divorci, adulteri, exclusió de la parella, gelosia o enveja. Però el conflicte es resol amb el sentiment oceànic i és aquí on, de vegades, no s'arriba i es troba, un cop més, amb la sexualitat física, la força i, fins i tot, la violència malaltissa de la mala fantasia sexual.

Aquestes tensions entre entropia i ésser, entre força i sentiment, entre fantasia i ciència, mort i vida, destrucció i construcció, troben una solució equilibrada en el desequilibri de totes dues. Se l'anomena eficiència, meditació, lucidesa, raó poètica. De tota manera, per saber si ens trobem desequilibrats per l'entropia, la força, la fantasia, la mort i la destrucció, els homes tenim la cultura de la dona, del cos, del cos que es divideix en dos, la sexualitat sentimental, la ciència del cos que alimenta i té cura dels altres, que dóna vida, que la construeix. I les dones també es poden allunyar de la cultura del cos que és sempre un, l'ésser home que es dissipa en un entròpicament, que utilitza la força en comptes d'un sentiment que es divideix en dos en el consentiment, que utilitza la fantasia de la mort i de la sexualitat en comptes de la imaginació que espera els que han de néixer, i que arriba a fer-se no només poètica sinó real i, per tant, científica. L'home també destrueix per alimentar perquè el seu cos no és cap font viva d'aliment.

Això no vol dir que no s'hagi de tenir en compte la cultura de l'home, que és ineficient. Hem de tenir coneixement d'aquesta insuficiència que ens porta, si no al canibalisme, sí a la Destrucció mútua assegurada. Tot i això, els homes i les dones no podem renunciar a la destrucció de l'energia perquè aquesta es dissipa per la segona Llei de la Termodinàmica, l'entropia.

Tampoc no podem renunciar a la fantasia perquè la sexualitat física d'excitació també és necessària. Només hem de saber que això ens porta a solucions ineficients i podem buscar la menys ineficient.

Però tot això és la base de la teoria del valor, que és una decisió cultural dels comportaments i les relacions de les persones en la construcció d'utilitats que poden arribar a ser marginals i insuficients. Un exemple d'això seria l'especulació. No només explica la utilitat del valor per a l'home i la dona sinó també als preus del valor de canvi que s'autodestruïen a causa de la venda, per exemple, de fantasies financeres. També ens trobem que ampliem la teoria del valor del treball de la dona en la cura i el manteniment de la canalla, començant pel cos que es divideix en dos, cosa que ignora la teoria de Marx. I és que el dividir-se en dos, el cos femení, és el valor del treball que està totalment apropiat per la plusvàlua, a no ser que la dona tingui una renda fixa pel sol fet de ser dona. Finalment, la teoria ecològica o de l'energia que es va elaborar històricament juntament amb la teoria del valor del capital i que explica que no hi pot haver valor del treball sense energia conservada, no té sentit si no s'explica que la dona és la que permet conservar la vida i l'energia, perquè la reproduïx, la renova constantment.

La primera acumulació prèvia al capitalisme va ser l'emmagatzemament en immensos graners dels cereals produïts. Això va passar a Mesopotàmia i Egipte, els primers imperis, uns cinc mil anys abans de Crist. És una acumulació destructiva de terrenys immensos i de cereals. El conflicte que produïa es resolïa amb la força i la violència. Això va portar a l'expansió imperial i

aquesta, a la guerra i a l'aparició de l'esclavitud. Primer van ser les dones, les quals, sota l'amenaça de matar-ne els fills i les filles, van acceptar sotmetre's a l'esclavitud per als homes.

Després, històricament, quan es va consolidar l'esclavitud femenina, es va deixar de matar els homes soldats presoners per convertir-los en esclaus. Resultava més eficient. Aquesta acumulació de capital ha portat una humanitat en què no podem utilitzar les nostres armes per fer la guerra atòmica. Per tant, el control de la natalitat passa a ser una decisió de les dones; els conflictes solucionats mitjançant l'eliminació per la força o la violència comencen a ser ineficients; les forces de la mort són tan potents i l'acumulació és tan enorme, que es busca l'eficiència en la solució de conflictes pel consentiment, l'acció de sentir, el sentiment que necessita la sexualitat sentimental.

La teoria del poder

Quan vaig presentar la formulació de la teoria del valor al catedràtic de Filosofia del Dret Juan Ramón Capella, em va demanar que expliqués la teoria del poder, perquè existia.

Jacques Derrida, en la seva gramatologia, utilitza l'estudi de Lévi-Strauss sobre els nambikwara per estudiar el poder. Aquesta tribu no tenia escriptura ni utilitzava tapall. Tenia una sexualitat sentimental i practicava la tranquil·litat de les carícies amb jocs atrevits sense cap mena d'excitació. Eren amistosos i pacífics, en la mesura en què no es barallaven. L'única tecnologia bèl·lica era la fletxa amb verí, utilitzada fonamentalment pels homes per a la cacera. Jacques Derrida explica que, com que no tenien escriptura, la força de persuasió del cap era menor. Com que l'escriptura s'utilitza en les societats més grans que les dels nambikwara, que eren poblacions molt reduïdes i amb constants canvis i divisions entre ells que els portaven a conflictes fàcils de gestionar, Jacques Derrida sosté que les tribus més grans necessiten més força de persuasió que la de la parla, a l'hora de solucionar els conflictes. És aquí on apareix l'escriptura, classificada per Lévi-Strauss en salvatges, primitives i civilitzades. Les primeres són representacions d'objectes; les segones, de paraules; i les terceres, amb un alfabet que representa els sons. Doncs bé, aquesta escriptura, que s'utilitza per a la persuasió, avui en dia és substituïda per la força; ja no hi ha paraules, hi ha forces de seguretat que s'ordenen.

Aquesta teoria del poder s'oblida, tal com passava en la Il·lustració, de la sexualitat sentimental dels nambikwara. Aquesta manera de resoldre els conflictes no utilitza el poder de la sexualitat física, la qual, igual que la força física persuasiva, utilitza la fantasia mortal de l'ús del verí. En els nambikwara, el poder el tenia el cap, que tenia el monopoli del repartiment del verí i de les dones. El cap era l'únic polígam. Per practicar la sexualitat física d'excitació, tenia al voltant tres dones; els altres, només en tenien una. Així, la tecnologia que permetia l'accés al poder era el verí. A partir d'aquí, es traslladava a la sexualitat física com a premi i poder. La sexualitat sentimental temperava aquest poder però no exclouïa conflictes interpersonals, que s'eliminaven matant-se amb verí.

És l'apropiació de la tecnologia, la que obté el poder. El postestructuralisme sosté que el llenguatge és una tècnica del poder. Això només és cert en la mesura en què el llenguatge conformi una fantasia de mort com la sexualitat física d'excitació. La paraula del jutge té un element coercitiu, pot utilitzar la violència i la mort. En el llenguatge del poder, per tant, hi ha una fantasia mortal.

Podem diferenciar un llenguatge de signes d'un de senyals. Només el segon és una tècnica del poder: el senyal de trànsit que em diu que puc matar utilitza la fantasia mortal. El llenguatge de signes, en canvi, pertany a l'art, al sentiment, a la sexualitat sentimental, a la imaginació i a la vida. La imaginació de la vida i la fantasia de la mort són dues coses diferents. La primera pertany a l'autoritat; la segona, al poder.

Identitat i deute

L'any 1950, la població mundial se situava al voltant dels 2.500 milions d'habitants; al 2010, arriba als 7.000 milions; i les previsions per al 2100 se situen, segons diverses variables de fecunditat, entre 6.000 i 12.000 milions. Ara bé, amb les taxes de fecunditat actual constants, arribaria als 25.000 milions d'habitants.

El deute que aquest creixement provoca sobre el planeta a nivell energètic i alimentari és enorme. Hem de sumar-hi, encara, el consum d'energies fòssils. És un crèdit que obtenim de la natura i que s'exaurirà, amb la qual cosa ens trobarem que la demanda augmentarà i l'oferta disminuirà. Així, el crèdit no es podrà pagar i el resultat serà l'absència d'energia, un cop s'hagi provocat el canvi climàtic per l'emmagatzemament de CO₂ a l'atmosfera.

El canvi climàtic també suposa la construcció d'un deute econòmic que, per pagar-lo, demanarà trobar noves terres fèrtils i habitables. La inversió actual no comporta que les generacions futures siguin més riques.

L'economia neoclàssica o crematística entén que el flux de renda és circular. És un sistema tancat i autosuficient en un *perpetuum* mòbil lubricat pels diners. L'economia ecològica, en canvi, no té aquesta fantasia perquè la realitat la imagina d'acord amb la natura, que entra en els mercats de factors, de béns i de serveis, les unitats domèstiques i les empreses.

Es construeixen dues identitats, l'oferta i la demanda, que en l'economia ecològica apliquen les lleis de l'energia, que no donen una renda circular sinó oberta perquè la renda es dissipa, es perd i no es recupera. Els fluxos de recursos no són produïts pel sistema econòmic sinó que són extrets de la natura. Hi ha recursos renovables continus, exhauribles, no renovables, reciclables i no reciclables. Es calcula que només se'n recicla el 6 %. Així, el sistema econòmic és un sistema obert, no tancat. La natura juga el doble paper de subministradora de recursos i receptora de residus. L'economia ecològica estudia el metabolisme social i, per tant, comptabilitza els fluxos d'energia i els cicles de materials, analitza les discrepàncies entre el temps econòmic i el biogeoquímic, per exemple, en el consum de llenya o de fusta.

En l'economia biotecnològica o biopolítica econòmica, es dona un pas més pel fet de buscar la sostenibilitat en la termodinàmica aplicada a la sexualitat, que és el catalitzador de les reaccions humanes, en la construcció de la identitat i dels mecanismes psicològics de relació i conflicte polític en la teoria dels jocs i la consciència de la realitat que construeix l'imaginari i la fantasia.

L'estabilitat dinàmica dels coacervats és el que dona lloc a l'evolució de matèria morta a matèria viva. És un acte econòmic, físic, químic i biològic que permet conservar l'energia de manera estable i assegurar la conservació i autorenovació constant de tot el sistema molecular en el seu conjunt. En el procés evolutiu dels coacervats, la seva estructura inestable i tan sensible a les influències accidentals del medi ambient es transforma en una altra, espacialment i dinàmicament estable, que asseguri el predomini de les reaccions fermentatives de síntesi sobre les de desintegració.

Les reaccions de desintegració generen un deute que es paga amb la reacció de fermentació. És l'energia dissipada la que crea un deute que es paga amb l'energia conservada. La vida consisteix en aquest espai termodinàmic entre la calor i el fred que busca conservar l'energia.

En la sexualitat, trobem aquesta fermentació reproductiva enfront de la desintegració. La sexualitat reproductiva és biològica. La sexualitat afectiva o imaginativa és psicològica i la sexualitat física d'excitació és psicoquímica. Aquestes tres sexualitats fermenten i destrueixen de manera diferent. Mentre la biològica fermenta un nou ésser viu, l'afectiva resol el conflicte donant estabilitat i la física o d'excitació és menys estable i, per tant, químicament s'exhaureix de manera destructiva o desintegradora.

L'estabilitat de la sexualitat física d'excitació ve donada per les reaccions químiques que estableixen la parella d'individus. Aquest efecte dura un, dos o, com a màxim, tres anys. Després d'això, l'estabilitat només es pot obtenir mitjançant altres factors, com l'afectiu o imaginari de supervivència de les generacions. Parlem de la viduïtat en aquesta relació que no és estable, que es desintegra amb un final químic. Ens trobem, per tant, amb una fantasia mortal i sexual.

L'estabilitat de la sexualitat afectiva o imaginària, tant entre adults i menors com en la mateixa generació, ens dona aquesta tranquil·litat afectiva la finalitat de la qual és el sentiment oceànic. Això permet resoldre els conflictes que, en cas contrari, són destructius. Com en qualsevol bèstia, aquesta estabilitat vital pot ser atacada i fins i tot destruïda per factors externs, en aquest cas psicològics. Però estem parlant d'una estabilitat vital i no pas d'una estabilitat física, com és la sexualitat física d'excitació.

La sexualitat reproductiva és la fermentació vital biològica que permet l'estabilitat enfront de l'entropia mortal de l'espècie.

Així, és l'entropia la que genera un deute energètic i biològic que només es pot resoldre donant una estabilitat a l'energia mitjançant la sexualitat política i econòmica. Per això, el deute que genera a la natura el creixement demogràfic necessita una estabilització que ha donat lloc a les economies polítiques ecològiques o biopolítica econòmica, a partir dels postulats de la termodinàmica i fins i tot anteriors, en els economistes fisiòcrates i també Adam Smith, David Ricardo o Thomas Robert Malthus, que van partir dels rendiments de la natura.

El conflicte econòmic: imaginació i fantasia és la manera que tenim de construir l'economia perquè aquesta és termodinàmica.

L'optimització de despeses i beneficis va donar lloc al principi de l'eficiència econòmica. Semblava un càlcul matemàtic amb diverses opcions quantitatives que permeten escollir la qualitativa. És a dir, puc guanyar 100 gastant 20 o guanyar 500 gastant 450. L'opció eficient és guanyar 100 gastant 20, tot i que la quantitat del guany de 500 sigui més gran.

Després va aparèixer el problema que les decisions d'altres persones afecten l'individu, amb la qual cosa hauria d'endevinar què és el que he de gastar o què és el que puc guanyar en funció de decisions que no prenc jo. Així van aparèixer les teories dels jocs. El joc del presoner, en què

he de decidir si declaro o no declaro i si l'altre presoner declara o no declara, serà diferent. D'aquí ve el principi de Pareto, segons el qual una situació A és socialment millor que una situació B, si algun individu prefereix la situació A a la B sense que ningú prefereixi la situació B a la A. A partir d'aquí, però, ens trobem que hi pot haver guanyadors. Per això, la teoria dels jocs es dispara cap a l'infinit amb altres criteris i una llarga llista d'economistes.

Si partim del joc del presoner, ens trobem que el conflicte és un problema de confiança. Si el presoner A confessa, s'arrisca que, si B fa el mateix, tindrà la mateixa pena. La desconfiança d'A en el fet que B declari el porta a confessar i, si B també desconfia, perden tots dos. Si cap dels dos no confessa, tots dos són absolts. Aquesta última opció requereix la confiança mútua. És així com en surten beneficiats, tots dos. Però això té un risc: si surt malament, el que no confessa té la pena màxima. Com més desconfiança, més oportunitat de guanyar a costa de la pèrdua de l'altre. Però la desconfiança els fa perdre a tots dos, o un més que l'altre o el mateix.

L'esquizofrènia no psicòtica, és a dir, en contacte amb la realitat, en què es fantasia sense perdre el sentit, que Melanie Klein va estudiar en menors i que va atribuir als homes adults en situació de violència extrema com va ser el nacionalsocialisme a Alemanya durant la primera meitat del segle xx, és la que genera la desconfiança i, per tant, la fragilitat que en el joc del presoner dóna lloc al fet que tots dos confessin, davant del dubte o la por de l'altre, sentint o entenent que la veu de l'altre confessarà. Quan aquesta veu és tan forta que es fa real, entrem en l'esquizofrènia psicòtica. Però, si no hi arribem, ens trobem només en la desconfiança, en l'element de la fragilitat esquizofrènia que ens provoca una tendència a perdre en comptes de guanyar, autodestruïnt o destruint.

És a dir, en els jocs politicoeconòmics hi participen aquests factors psicològics que tenen identitat personal de fragilitat en els homes i no en les dones. Melanie Klein ho basa en la diferència sexual dels cossos. La capacitat d'alimentar i parir de la dona li provoca menys fragilitat que al de l'home, que no dóna el pit ni pot engendrar. Aquesta debilitat causada per l'enveja per la maternitat, tot i que pot ser recíproca per l'enveja del penis per part de les dones, provoca un afiançament menor en l'home, amb la capacitat del cos de donar confiança amb l'aliment i la vida i, per tant, major dificultat per rebre-la. És la dona la que estableix relacions de confiança conflictiva d'amor-odi en la lactància. Així es genera una identitat masculina i una altra de femenina.

La identitat, des de la sexual fins a qualsevol altra de construcció política i econòmica, té transcendència en relació amb altres identitats individuals o col·lectives. Així, la identitat de les dones en el treball domèstic repercuteix econòmicament de manera fonamental en el Producte Interior Brut, tot i que no s'hi comptabilitzi, de la mateixa manera que no ho fa amb l'aire pur, l'aigua potable, l'energia del sol, la fotosíntesi o la reproducció de la fauna marina, per esmentar només alguns exemples. L'energia biològica que metabolitzen les dones és fonamental per a l'existència de la nostra espècie i, per tant, de la nostra economia; per descomptat, també l'ecològica. Però seria una afirmació paternalista si no tingués en compte la relació amb la identitat masculina en l'activitat sexual, que és biològica, política i econòmica. Així, la sexualitat

és el ferment de la construcció de les identitats sexuals i, a partir d'aquesta, d'altres de més complexes.

En la biologia, l'aparició de la construcció de la identitat de la vida a partir de la matèria morta es dona en el procés evolutiu dels coacervats. Aquestes identitats moleculars creen una membrana que els dona aparença de gota d'aigua. En aquesta evolució, arriben a la cèl·lula, que ja té la membrana que li dona identitat com a ésser viu. Les identitats es fan més complexes en els éssers pluricel·lulars, fins a arribar a la pell humana, frontera de la nostra identitat individual.

La realitat política de l'evolució de la nostra espècie va donar lloc a identitats, des dels grups familiars, passant per les tribus, els imperis, les fortaleses, els estats i, en l'actualitat, formant estats sense identitat lingüística com Suïssa o com vol ser la Unió Europea.

La creació de la Unió Europea és fruit de dues guerres terribles, amb 20 milions de soldats morts a la primera i desenes de milions de persones a la segona. La tragèdia més gran de la història de la humanitat. Això s'explica per la manca de confiança entre les identitats. Una guerra és una activitat econòmica crematística antiecològica. Això passa, com diu Melanie Klein, en situacions d'esquizofrènia que no té per què arribar a la psicosi. La guerra freda, amb els míssils de Cuba, també mostra aquest joc esquizofrènic de desconfiança en què, al final, va guanyar l'opció més allunyada de la psicosi entre els homes. Sembla ser que les dones no hi van intervenir, si més no de manera directa.

Un exemple històric de la diferència entre la desconfiança masculina i femenina és el de Jesús Monzón Reparaz, a qui el polític i escriptor de novel·la negra Vázquez Montalván va considerar el líder comunista oblidat per la història. A partir de fonts històriques i familiars de la seva mare i del seu cosí, el meu avi matern, conec el cas de la desconfiança mútua entre homes i la necessitat de confiar només en homes i parents, amics i deutors de favors personals, com ara el de salvar-li la vida en situacions de violència extrema.

En canvi, entre dones, la seva mare i altres, es va aconseguir una aliança de confiança que va permetre fins i tot salvar-lo de la condemna a mort, amb la influència de la dona del dictador. Dones influents, com ara la Pasionaria, que es va atrevir –va confiar– a demanar-li perdó per haver-lo traït en situacions difícils, contrasten amb Santiago Carrillo, que ni tan sols va tornar a dirigir la paraula a Jesús Monzón. Santiago no va confiar en ell mateix; la seva fragilitat li ho va impedir, tot i ser un home valent. Va expressar la vulnerabilitat de la confiança en relació a l'altre. És el resultat del joc del presoner, que és un joc masculí de desconfiança, perquè, si confiessin prou, no hi hauria perdedors.

La desigualtat es basa en l'existència de perdedors. La causa és la fantasia de desconfiança entre les persones homes, que busquen guanyar. Això té implicacions en la teoria dels jocs econòmics i polítics. En canvi, en el treball domèstic, no es busca guanyar, com sí que es fa en les feines laborals i empresarials o en les polítiques i financeres. Això no vol dir que no hi hagi dones que entrin en aquesta construcció d'identitats dels guanyadors, però no ho serà tant en el treball domèstic com en els altres dos.

La desconfiança esquizofrènica no psicòtica necessita entrar en jocs de guanyadors i perdedors. El repartiment de les dones o el tràfic de dones entra en aquest joc masculí de desconfiança en les dones. A partir d'aquest fonament antropològic de Lévi-Strauss, ve tota la resta, des dels jocs competitius esportius fins als polítics i econòmics dels homes, enfront dels jocs de confiança de les dones en la dansa, la cria i el treball domèstic. Això es deu al fet que la sexualitat d'imaginació no és suficient en l'home per confiar en la dona, i per això busca la sexualitat de fantasia no psicòtica. Però la fantasia que és producte de la fragilitat de la imaginació porta situacions inestables o fins i tot violentes, amb una mala fantasia que s'acosta a la psicosi. Així, aquest tràfic o repartiment de les dones per part dels homes necessita la fantasia i la violència, o fantasia mortal, tal com expliquen Marvin Harris i Lévi-Strauss. Tot i que la fantasia és necessària en la relació de parella, que condueix, per exemple, a la viduitat, quan es fa per la fragilitat de la sexualitat sentimentat o afectiva, substituint-la, entrem en la desconfiança esquizofrènica, que pot arribar a prop de la psicosi, com en el cas de la violència de l'home contra la dona en què, després, l'home se suïcida.

En els coacervats, la síntesi predomina sobre la desintegració quan la seva identitat evoluciona com a gota. De manera anàloga o poètica, la identitat masculina necessita la síntesi de la sexualitat afectiva per no desintegrar-se. Necessita la imaginació, que construeix l'ordre simbòlic que és la síntesi de l'existència vital que predomina sobre la desintegració de la fantasia.

Terra + Tecnologia = Biologia + Tecnologia = Dona + Home = Imaginació + Fantasia

La diferenciació lacaniana entre imaginació i fantasia és la construcció i la destrucció, la síntesi entre significat i significant o la desintegració del significat amb el significant.

La sexualitat afectiva ens dóna la imaginació, confiança, síntesi entre significat i significant. En el joc del presoner, la confiança ens dóna el sentit i la construcció de no declarar si sabem que en l'altre significa que no declara. Així, confiem que guanyarem tots dos sense perdre-hi res.

La sexualitat física d'excitació ens dóna la fantasia sexual, que desintegra el significat, no existeix el fantasma. No confiem que guanyem tots dos sinó que, si més no, n'hi ha un que perd. Quan declarem, l'altre hi perd tant o més. Aquesta fragilitat esquizofrènica ens porta a declarar tots dos i a perdre. A i B confessen i tots dos hi perden el mateix. A confessa i B no: aquest ho perd tot i A guanya. El significat de no confessar és que puc perdre i, per tant, es desintegra el significat de la confiança que hauria portat que guanyessin tots dos, si no hagués confessat ningú.

Aquesta identitat fràgil és la que condueix a la producció de deute major, a la pèrdua. La fantasia es reproduïx de manera ampliada, igual que l'energia dissipada (terra + tecnologia = energia conservada + energia dissipada a l'infinit), tant en la Biologia com en la Física. Només cal sostenir el deute perquè no es desintegri el sistema imaginació, que és la síntesi del significat i el significant en l'ordre simbòlic. L'energia conservada en la Física s'obté en la matèria viva o biològica, que és la manera de no desintegrar-se i convertir-se en matèria morta. El petroli produeix energia i es desintegra; la planta, al contrari, no només es desintegra –per exemple,

perdent fulles– sinó que conserva l'energia mentre està viva o torna a néixer. Aquesta identitat de l'ésser viu és el significat de la membrana.

D'aquesta manera, l'ordre simbòlic crea identitat gràcies a la imaginació del significat de la paraula o del número. També hi ha números imaginaris en els quals confiem a l'hora de fer càlculs trigonomètrics. No hi ha números fantasiosos, però sabem jugar amb la fantasia si la sabem diferenciar del que és imaginari, com en el cas de la física newtoniana. La fantasia, igual que la desintegració, forma part de la seva identitat per fora de la membrana, que es conserva o construeix si té la imaginació o la síntesi. Només amb fantasia es destrueix o es desintegra.

Aquest és el problema econòmic de mantenir el nivell de vida i de consum d'energia construint el deute ecològic: el seu creixement i el seu llegat per a les generacions futures. Per a alguns economistes, ens trobem en una fantasia que ens porta cap a la desintegració i la insostenibilitat. Mentrestant, altres economistes tenen la fantasia de l'optimisme tecnològic que ho pot resoldre tot. Ells pensen que és imaginació. És difícil diferenciar el que és fantasia i el que és imaginació però, si no ho fem, caiem en la destrucció que impedeix la conservació.

Podem imaginar un planeta en què cada habitant té un cotxe o un coet per anar a altres planetes? Ara per ara, hem de dir que és una fantasia. Podem imaginar una societat que decreix i ja no consumeix combustibles fòssils i s'alimenta de l'energia del sol a través de plaques, lupes i la fotosíntesi de les plantes? Doncs sí, tot i que encara hi ha molta gent que creu que no hi podem confiar perquè seria tornar a l'edat de pedra. És la desconfiança de la identitat fràgil, que no disposa de prou imaginació per mantenir la síntesi que supera la desintegració amb cotxes i coets sense combustible.

Així diferenciem la imaginació de la fantasia. La primera ens dóna imatges que tenen significat i, per tant, existeixen. A la segona, no adquireixen l'existència ni, per tant, el significat, amb la qual cosa es desintegren com el fantasma o la fantasia sexual. La desconfiança fa que el significat no adquireixi significat, i amb això entrem en la fantasia. La confiança, al contrari, permet que el significat adquireixi significat, de manera que es construeix una relació social sostenible. Així, en la teoria dels jocs en què es basa l'economia actual, si no es té en compte la confiança en les relacions econòmiques i socials, es construeixen realitats no econòmiques, és a dir, circulars, que es desintegren pel deute ecològic impagat.

Els deutes que no es poden pagar augmenten cada cop més a causa d'aquesta fantasia de desconfiança en les relacions de jocs, que fan que hi hagi perdedors amb la tendència esquizofrènica a perdre; amb el deute climàtic, per exemple, a causa del CO₂ atmosfèric i el canvi climàtic que comporta un deute planetari enorme. Per tant, l'economia es desintegra. Això se solucionava sempre amb el xoc bèl·lic o catastròfic. El deute alemany del segle xx va provocar guerres mundials. El deute impagat actual produeix una devaluació de la classe mitjana i, per tant, la seva desaparició. Ja els clàssics Epicur i Aristòtil pronosticaven que una societat sense classe mitjana era insostenible. Això, per no parlar dels deutes de molts estats, que ja en

superen el PIB, o els deutes ecològics o medioambientals, cada cop més grans per possibilitar que el planeta els suporti.

La diferència sexual dóna lloc a aquest desequilibri per no haver remogut els obstacles d'aprenentatge. El resultat és una mala diferenciació entre imaginació i fantasia. La primera pertany al treball domèstic i de sustentació de la vida; la segona, al treball masculí d'especulació i no adequació del significat al significat.

En el neolític, l'home va substituir la lactància amb llet materna per la de l'animal domèstic, la qual cosa va disparar la població. Va ser fa uns 10.000 anys i no ha parat de créixer fins ara pel fet d'haver eliminat l'anticonceptiu natural de la lactància materna fins als vuit anys. L'home va fantasiejar quan va voler substituir la dona per l'animal. L'home s'adona del resultat de les seves fantasies sexuals i de tota mena, com ara la destrucció de la selva amazònica, que provoca la manca d'aigua en poblacions que tenen més de vint milions d'habitants. El subministrament no hi arriba i cada cop hi és més limitat. Passa el mateix amb la manca de petroli, d'obtenció cada cop més costosa i amb la necessitat d'utilitzar tècniques més agressives amb el medi ambient i menys eficients. Cal buscar el petroli als racons més inaccessibles del planeta. La desaparició del petroli provocarà canvis que, ara mateix, l'home està començant a imaginar, però continua fantasiejant amb viatges a Mart i un optimisme tecnològic fora d'òrbita. Aquesta és la psicologia masculina de la fantasia, de la sexualitat física d'excitació, de la fantasia sexual. Al contrari, la dona es dedica, igual que en l'evolució de les formes col·loïdals en la matèria orgànica, a conservar l'energia amb el treball domèstic, de criança, cura i sexualitat afectiva, que permet relacions de confiança des de la relació amor-odi de la lactància fins al treball de l'imaginari, amb la transmissió de la llengua materna, que dóna significat al significat i, per tant, sostenibilitat.

Ara bé, aquest desequilibri entre imaginació i fantasia, entre sexualitat afectiva i física, entre síntesi i desintegració, posa en risc l'estabilitat dinàmica del nostre sistema de vida, igual que en les formes col·loïdals que no es van poder transformar en matèria viva. Però això no vol dir que l'home no pugui fer la síntesi de la sexualitat afectiva, tot i que no sense esforç, aquest canvi tan necessari en la cultura que és el pensament i el comportament.

Igual que els diversos trastorns produïts en l'organització dels coacervats per influència de les variacions constants del medi ambient, només són resistits per aquells que reuneixen les condicions d'estabilitat dinàmica. L'espècie humana només resistirà si sap conservar la seva energia, que és el que dóna estabilitat a l'ésser viu. Des del protoplasma viu fins a la cèl·lula, passant per les plantes i els animals, tots són estructures moleculars vives perquè conserven la seva energia per la reproducció molecular.

La dona sap superar la fantasia masculina, que trastorna l'organització econòmica i social de conservació de l'energia per a la nostra espècie. Però, per poder guanyar de veritat, ha d'aconseguir la confiança de l'home. És a dir, un joc en què no hi hagi ni perdedors ni guanyadors sinó creadors de significat de conservació. Per això, l'home necessita crear les condicions per poder treballar la imaginació de la sexualitat afectiva o sentimental.

Epíleg

Aquest ordinador en què escric forma part de la infraestructura. Però el meu cervell, també. La relació del treballador amb l'empresari la veiem en l'estructura, igual que la relació entre l'home i la dona. La cultura és la superestructura. I no és només el pensament i el comportament, la meditació i la sexualitat sentimental també compten.

El nostre cervell és infraestructura i, per tant, és el més important per als estructuralistes i els postestructuralistes. El problema és que no és prou conegut. Lacan va descobrir el funcionament humà distingint la fantasia, que serveix per dissipar els nostres instints de mort, de la imaginació, que ens permet connectar amb la realitat viva, quan escrivim, expliquem alguna cosa, calculem, escoltem i donem significat als significants construint el que diem que existeix. És així com arribem a la ciència, a través de la imaginació. Però de vegades utilitzem la fantasia per donar un crèdit que no podem recuperar, per augmentar un consum que no podem sostenir o per iniciar una guerra que no es pot guanyar. Especulem de tal manera que perdem el contacte amb la realitat. Tot això són fantasies econòmiques que no només podem qualificar d'ineficients sinó de ruïnoses. Una cosa és construir una casa i que ens surti més cara del que havíem previst, i una altra és que ens caigui un cop construïda perquè els plànols eren fantasiosos.

Totes les teories del valor estan interrelacionades; l'estructuralisme i el postestructuralisme, també. Ara bé, una teoria del valor biotecnològica és més completa i, igual que en el postestructuralisme, el problema és que no coneixem prou el funcionament de la ment i del cervell i de la diferència sexual.

La base de la política econòmica és el conflicte que només es pot resoldre amb el sentit, el sentiment, el consentiment contractual i la sexualitat sentimental, buscant la lucidesa en la meditació. El conflicte el podem eliminar amb l'ús de la força, però els costos són més grans i la ineficiència augmenta. Els costos actuals de la guerra són enormes i van creixent, la qual cosa ens obliga a resoldre els conflictes i no pas a eliminar-los. De tota manera, el dret a la pau no existeix, no hi ha cap ordenament jurídic que el contingui. El màxim a què podem arribar és a institucions amb activitat programàtica centrada en la recerca de la pau, com les Nacions Unides, que no té a cap de les seves disposicions sobre drets humans el dret a la pau. Però la pau no es pot garantir. Walter Benjamin ja va teoritzar sobre la recerca de la lluita pacífica econòmica amb l'instrument de la vaga en les relacions econòmiques. Tot i això, hem de constatar que les relacions de força són tan subtils que fins i tot obliguen els detalls més insignificants de la manera de vestir. És per això que la sexualitat sentimental la podem posar en la infraestructura del nostre cos per construir l'estructura de les relacions socials, que donen lloc a un canvi cultural no només de l'organització social. Això vol dir treure's el jou de la llibertat masculina per entrar en la llibertat relacional d'un cos que es divideix dos amb el sentiment oceànic.

Tot i que la infraestructura del cos masculí que és sempre un dificulta sortir de l'autoestima competitiva, un canvi en les relacions d'estructura amb la dona pot ajudar a equilibrar-se amb l'heteroestima cooperativa d'un cos que es divideix en dos. Això ho he experimentat amb el meu cos en una vivència de sexualitat sentimentat paral·lela a la dels nambikwara del Brasil

observada per l'antropòleg Lévi-Strauss, però que és difícil d'explicar amb paraules perquè el pensament i el comportament de l'home en la nostra cultura no hi té accés.

Les activitats competitives destructives que trobem en l'obtenció d'energia, aigua potable, productes industrials, eliminant els conflictes amb l'obsolescència programada, sense recuperació, fa insostenible el creixement. Encara que estiguem destruint per tornar a començar, al final trobem la utilitat marginal a costa d'una desigualtat difícil de legitimar i legalitzar. Ho podem entendre amb l'exemple de buidar una mina de coure. Quan sabem que el mineral s'està exhaurint, el seu preu està forçat perquè l'oferta disminueix. Si això és així és perquè no hi ha més mines de coure. El preu augmentarà i n'hi haurà uns que s'enriquiran a costa dels altres.

Per això no legalitzem el dret a la pau, perquè aquest necessita una economia justa amb una resolució dels conflictes tranquil·la i sentida per les parts. Mentrestant, la sexualitat sentimental, la resolució sentida del conflicte, l'heteroestima d'un cos que es divideix en dos, la trobem en la infraestructura del cos femení. Però la força de la sexualitat física d'excitació i de l'autoestima competitiva del cos masculí té una acció destructora sobre els efectes de la infraestructura femenina. Per això els homes necessitem remoure els obstacles que impedeixen que funcioni per als homes i les dones l'ordinador de la infraestructura femenina. És el que alguna filòsofa com ara Luisa Muraro ha anomenat ordre simbòlic de la mare, referint-se a l'ordre simbòlic de Jacques Lacan, que seria el que escrivim a l'ordinador. Però la infraestructura és el mateix ordinador, el cos de la dona.

Invisibilitzar aquesta infraestructura que és el cos de la dona és com negar-se a utilitzar la infraestructura de l'aigua: és del tot impossible. I, si la utilitzem malament o de manera ineficient, patirem malalties. Tenim una malaltia –que, com totes, pot arribar a ser mortal– i és la de la violència. I dic mortal per a la humanitat: la violència econòmica i atòmica, que és la violència de l'home sobre la dona, que és la font de vida alimentícia i energètica. Sense la dona, l'aliment i l'energia biotecnològica humanes desapareixerien.

L'ésser actua amb el sentiment. I l'ésser sexual, amb el sentiment sexual. Si substituïm l'ésser per la mort i per la fantasia mortal del sexe físic d'excitació, tindrem una transformació de destrucció. Però podem remoure els obstacles de l'anatomia de l'home que és sempre un i, per tant, és destruïble, amb l'anatomia de la dona que es divideix en dos i dona vida i en la qual la sexualitat sentimental és la principal enfront de la física d'excitació, que és la secundària. Potser trobarem l'eficiència de la vida per sobre de la de la mort. Hem arribat a conèixer la indústria de la mort dels camps de concentració; la indústria de la vida, en canvi, exclou la violència i necessita una economia justa i, per tant, pacífica.

SEGONA PART

PRÒLEG

Una visió antropològica de l'economia pot tindre un punt de vista de les dones. Res més clar que les dones donen el món al món. Aquesta és la base de l'economia del do a la que Mauss i Polanyi no varen arribar però sí que es van apropar dins la incommensurabilitat del valor de la vida i de la natura, que és polític, autorregulat pels drets de la natura i la cultura.

Fou Maria Milagros Rivera ,Catedràtica de Barcelona , la que em va obrir els ulls al feminisme i l' economia del do .A partir del pensament de la diferència sexual , que és el que vaig aprendre a la Universitat , descobrir l' economia fou el meu treball i compromís .Així vaig trobar economistes som Girogos Kallis a la Societat d' Economia del IEC , que es presentaven dins del Moviment d' alliberació de la dona i el neomaltusanisme que el vaig descobrir amb moltes més coses per mitjà de Joan Martinez Alier , l' autorregulació política del feminisme que ens porta al decreixement sostenible.

L' ECONOMIA

L' economia és una ciència que forma part de la biologia .Els éssers vius consumim materials , energia i informació .Una cèlula igual que un ésser humà necessita materials i energia per a satisfer la seva sostenibilitat . La informació la rep i la dona per mitjà de les molècules especialitzades i la sexualitat. És el que entenem pel triple metabolisme d' energia , materials i informació .Però aquest metabolisme és entròpic , és a dir no circular . Vol dir que l' energia es perd i o torna al seu lloc i els materials tant sols es reciclen en un petit tant per cent i fins i tot la informació es perd en part perquè no es recupera .És per això que l' economia és una part de la ciència biològica , que és entròpica per las lleis de l' energia , es a dir es disipa , desapareix després de conservar-se , la seva renovació es deguda a l' energia renovada del sol , és a dir es un sistema obert a diferència dels materials que és un sistema tancat i per tant encara és més fràgil .Les generacions desapareixen i es renoven gràcies a que es conserva l' energia del Sol

La paraula economia té l'origen en el idioma greg , d' Oikonomia que vol dir norma de la casa . En aquesta es reben els aliments que son materials i calories o energia i tenen a la vegada un tercer metabolisme que és la sexualitat i la norma cultural d' aquesta .Així desde l' incest fins a l' educació dels valors sexuals que es transmeten fins i tot en la forma de distribució dels aliments amb la lactància materna .

Aristòtels diferenciava entre oikos-nomia i crematística .Aquesta segona es troba fora del oikos i consisteix en destruir la natura ,el troc i el bescanvi del mercat més avançat entren en conflicte amb l' oikonomia, o l' economia del do , el donar la vida .Així doncs

el metabolisme de l'energia, materials i informació necessiten una autorregulació perquè el creixement desmesurat de la crematística destrueix la sostenibilitat.

Aquesta crematística ha donat lloc a la màquina artificial i la mercaderia. Així ha aparegut damunt la terra i la biologia que són la màquina natural un sistema productiu i un financer. Són els tres pisos materials, energies i informació, és a dir la natura, la producció i les finances.

No hem de sortir de la natura i per tant necessitem reguar la producció i les finances. El mercat productiu i financer no pot prescindir de la regulació per no créixer per sobre de les seves possibilitats. Així doncs les finances en la mida que regulen la seguretat dels dipòsits en una quantitat i l'apalancament financer amb l'extensió del crèdit que suposa, aconseguir que el creixement tingui un límit de creixement dona seguretat pels principis de prudència contractual. El creixement financer del crèdit i el deute fan que la crisi sigui sistèmica.

El segon pis de l'economia, la producció de mercaderies, necessita el primer on es troben els materials de la terra i l'energia del univers. L'extractivisme que suposa treure tot el que està amagatzemat a la terra fa constuir una desigualtat i pobresa com expresen els dos premis Leontief de l'any 2007. Però també que la búsqueda de la frontera de l'entropia fa que perilli la vida, no tant sols pel canvi climàtic sino per la destrucció de la biodiversitat be directament o per la contaminació del aigua per extreure minerals. S'agoten les energies fòsils que no es poden recuperar fins a esperar cents de mil.lers d'anys.

El primer pis, la terra i la biologia, és la que aporta als altres el metabolisme d'energia, materials i informació que els sosté fins que el creixement desmesurat els fa inviàbles, que és el que està passant ara. I per això es parla de decreixement sostenible en l'asgotament de l'energia fòssil sense alternativa vàlida i en l'esgotament dels materials que solament es reciclen en un 6%. I si parlem de la informació del optimisme tecnològic que es fonamenta en la informació dissipada per la fantasia, observem la necessitat de la imaginació psicoanalítica, matemàtica, física..... o sigui el saber de la líbido un concepte que apareix dibuixat en Michel Foucault i en color amb Jacques Lacan.

L'economia del bon viure en Amèrica i Àsia busca compatibilitzar-se amb el decreixement sostenible del Nord. Es tracta de tornar a la natura, l'aigua potable, la biodiversitat, l'energia del sol materials i sota terra. Afegim la informació de la imaginació que es troba en el sexe, en la líbido, que ens permet deconstruir el gènere fent possible les relacions homes i dones i generacions en base a l'harmonia dels desitjos que no necessiten el plaer que es dissipa en la fantasia.

L' economia es el contracte d' homes i dones en els materials , l' energia i la informació .El contracte que té un agent principal i està fonamentat en els principis de prudència i precaució .

El problema és que el Nort viu es una economia postmaterialista que es sosté en l'extractivisme del Sud .L' agent principal és una fantasia que no té ni prudència ni precaució .

L' ECONOMIA DEL DO

El contracte que té per finalitat crear un vincle social és el do o regal , a diferència del troc que és l' intercanvi que busca la satisfacció d' una necessitat .El primer el podem veure en la imaginació , la líbido del saber que no té la finalitat del plaer , pel cintrari el troc busca la satisfacció o la necessitat del gaudi .

Va ser en un assaig del do de Marcel Mauss , i posteriorment en Karl Polanyi , que veiem antropològicament l' existència de l' econmia del do .L' intercanvi de dons que arriba als nostres dies amb regals en les nostres relacions que fan vincles familiars i d' amistats , i fins i tot l' existència de drets com la salut i l' educació bàsica que son gratuïtes i no tenen entrada en el mercat de la compra-venda .

És la dona que té el do de donar fills-es , de regalar la vida als menors i als homes .A Partir d' aquí es creen uns vincles socials , que podem dir que és el contracte social i el do es previ i fonamental , és de natura , per això parlem de Contracte Sexual a partir de Carole Pateman .

Els antropòlegs no han vist aquest do , que és econòmic , però fonamental en la demografia i la crisi actual.L' agent principal és l'home , és la seva fantasia del optimisme

tecnològic .Mentres que en el contracte de natura l'agent principal és la dona , la imaginació o raó poètica com diria Maria Zambrano .

La relació pare fill és diferent de la de mare filla .La segona és la conservació de l'energia biològica , mentres que la primera és la dissipació de l'energia .Els inputs o entrades d'energia ,materials i informació els porta la mare i els outputs de la filla es transformaran en inputs cosa que no passarà amb els homes ,al ser marginal o infitesimal aquest últim.

La sostenibilitat econòmica es basa en la conservació de l'energia per tant el do de la mare .Ara bé l'economia del do necessita un vincle i allà trobem l'home que respon amb un altre regal.Fins que no trobi el obsequi adequat per fer el vincle que faci sostenible la natura ,l'economia es destructiva.

L'economia del bon viure en la natura dels homes indígens i la del decreixement sostenible del home tecnològicament avançat son les dos respostes al do de les donas .

La primera definida en les cultures ancestrals indígenes ,és la conservació del aigua ,la terra i l'activitat en elles.La segona és acceptar que la tecnologia de la natura no pot ser superada pel home i per tant el creixement té els seus límits i ens hem extralimitat en el consum de materials no reciclables ,energies fòssils i informacions que son fantasies .

El creixement del mercat , troc antropologicament , ocupa o destrueix l'economia del do.La crematística fa malbé l'oikos-nomia quan sobrepasa els límits .La terra , el treball i els diners pertanyen a l'economia del do diu Karl Polanyi .La Gran Transformació 1944.Però el do dels fills-es de la dona necessiten aquesta terra , treball i diner .Materials , energia i informació , que son els tres metabolismes dels éssers vius.Per això entra en discussió la necessitat d'una renda bàsica , que afecta directament a les dones i el seu treball domèstic de cures .

Així quan el mercat s'apropia de la terra , el treball i el diner , tendeix a créixer a costa de la conservació d'aquests dons que com tals son públics , així la terra , el treball i el banc central emisor pertanyen a la societat , però es quan les seves plusvàlues es privatitzen , que surgeix l'especulació urbanística , l'explotació del treball fora de la protecció social i el trasllat dels interesos publicos als bancs privats , la compra de diner barat i la venda més cara amb un benefici especulatiu.El mercat s'expandeix i fa perdre aquests bens a la societat i arriba el pèndul proteccionista , conservacionista i fins i tot del feixisme excluent de la globalització .L'obra de Karl Polanyi escrita tras el surgiment del feixisme proteccionista és de gran interès per els intel·lectuals actuals que veuen el mateix fenomen doncs la terra, el treball i el diner han entrat en el mercat

global a costa del do de la societat , la terra , l' aigua , la protecció del treball de l' explotació i el diner de l' especulació , privatitzen la plusvalua pública .

El do de les dones de donar el món al món , ha entrat en una crisi del mercat de la terra que posa en perill la supervivència , pels perills atòmics i ecològics. El Neomalthusianimes de principis del segle XX i "la guerra dels ventres " ha posat el feminisme com a agent principal en el contracte social començant per el treball de cura de la terra i el control demogràfic de les dones i la conservació del aigua i la terra , del bon viure en la seva lluita contra l' extractivisme que pateixen els i les pobres del mon per la Llei de Don Garabato "compri car i vendi barat" .

EL FEMINISME

L' economia no es circular sino entropica .Nicholas Georgescu-Roegen .La Llei de l' entropia i el procés económic 1971 . Vol dir això que es un sistema obert d' entrada d' energia que es perd , no torna . Aixó pertanya a la biologia i per tant al feminisme que s'obre a la relació mare-filla i es tanca en la de pare-fill. Dit d' unaltre manera , aquesta última és estéril.La relació pare -fill no és circular porque és la filla qui esdevé mare . És la 2ª llei de la termodinámica , hi ha una energia que es disipa , es perd , per tant no circula , no torna .

biologia+tecnologia =energia conservada+energia dissipada=dona+home

b+t=ec+ed=dona+home

L' economia feminista al igual que l' economia ecològica té un sistema de commesurabilitat que utilitza altres fonts a més de la dineraria , ja que el treball domèstic no entra el PIB perquè no està remunerat al gual que l' aire i l' aigua neta , la biodiversitat o l' energia de la fotosíntesis. Ara bé l' economia ecològica té mesures físiques per exemple la quantitat de carboni que es llença a l' atmòsfera i produeix el canvi climàtic , es mesura en tones .L' economia feminista , deixant a part els diners que es puguin valorar en la externalització de serveis necessita altres mesures que no son físiques .

El feminisme que va sorgir en la primera meitat del segle XX ja es va interessar pel psicoanàlisi. Lou Salomé va mantenir una relació amb la poesia i la filosofia per mitjà de Nietzsche i Rilke, es va concentrar en l'obra de Freud que en aquell moment pujava amb força en el pensament so sols del psicoanàlisi. Va ser en la segona meitat del segle que ja es trobava més madur, així en Lacan la mida de l'ordre simbòlic era en paràmetres de la imatge que també té una entropia en la fantasia.

D'aquesta forma la mesura és bàsicament política, l'imaginació i la política de l'ordre simbòlic construeixen la norma, la normalitat que diu Michel Foucault. És el saber de la relació amb els cosos, que diu Lacan que el desitg de plaer porta al pensament i la imaginació amb unes imatges de representació poètica que construeixen la norma social en relació. A diferència del plaer de la fantasia o la fantasia de violència sense plaer en que la imatge es dissipa i per tant no construeix la relació sino el poder, el fantasma, l'entropia.

Aquesta entropia fantasmagòrica, el pare absent de Lacan, és més gran en la relació pare-fill. Per contra en la relació mare-filla es conserva la imaginació en el llenguatge, la cura, la transmissió dels primers anys, en un ésser que es esperat en el propi cos que té una imatge, la conserva en front al plaer que es dissipa. L'home té un cos que no es fa dos, construeix el plaer, la fantasia i la imatge es perd per entrar un altre. És l'entropia de la imatge que en la calor hi ha entrada per sortir perquè no circula. Tenim l'exemple de les dues ampolles una calent i l'altre freda, la calor surt de la calent per entrar en la freda però no torna, és entròpica però no circular.

El feminisme és entròpic perquè entra en la carn de la dona i i s'enva en la del home.

Aquesta entropia la veiem en la natura, la física, l'economia i la psicoanàlisi. És a través d'aquesta darrera que es construeix la política feminista. En la política ecològica trobem els mkitjans per conservar l'energia i acceptar l'entrada renovada del sol en un sistema obert en que l'energia es perd. La política feminista és la imatge, el significat amb el seu significat que entra per a perdre's en la libido, amb la seva fantasia que no té significat. El cos de la dona és l'entrada i per això la política feminista es fonamenta en l'imaginari d'un cos dona que desitja en la imatge, en el saber pel plaer. Per això el vincle d'una dona amb un altre és la política del desitg. Lia Cigarini 2002. "La política del desirió"

La bio política és el saber de la relació entre cosos, per això la política de les dones és biopolítica, bio, la vida, es incommensurable en moneda perquè té diferents fons de valor que ajuden a completar la valoració en diners neoclàssica econòmica. La imatge i el desitg ens donen una informació no tant sols en la publicitat del consum amb els seus anuncis digitals, sino també en les relacions interpersonals, perquè lo personal és polític

i com diria Nietzsche comença en el ball no tants sols de les paraules sino del moviment.

La biopolítica econòmica no es tant sols ecologista sino també feminista ,perque és una política destinada a canviar la relació entre els cossos que es poden fer dos biològicament i els que solament es poden fer dos psicològicament .Les relacions destructives o entròpiques , tenen el seu origen en un cos que no es pot fer dos , i per tant destrueix a l'altre .Això el trobem a nivell planetari perquè l'economia al igual que la física i la biologia són entròpiques per la 2ª llei de la termodinàmica .

Conservar l'energia , la terra , el planeta (de la seva empremta ecològica) , la biodiversitat , la dona , en la seva relació mare-filla i dona-dona , es el feminisme al que poden col.laborar els homes superant la seva entropia .

En l'ecologia hi ha un feminisme social que lluita contra l'extractivisme del sud , en front al feminisme postmaterialista del nord que viu d'aquest .Els materials i energies fòssils venen dels països pobres en que es destrueix la seva biodiversitat i l'aigua , malgrat que una part d'ells s'ha enriquit amb la venda d'energies fòssils, aquestos extrauen els materials dels països pobres que compran car productes i venen barat materies primas .

La bioplítica explica que tot proces social es fa en la relació dels cossos , en el feminisme també , si afegim la bioeconomia , és la biologia que conserva l'energia amb la reproducció , aixó és el cos de la dona.La dona es fa no tant sols en la carn sino en l'ordre simbòlic, en la imatge .L'home també es pot fer feminista si es fa dos en l'ordre simbòlic , que conserva , es relaciona .De fet hia ha un sol ordre simbòlic per a dones i homes.és personal i polític perque la cosa política també és personal .L'economia comença per lo personal, en el contracte , en el donar i rebre , no tant sols objectes , sino naixements que són moviments i paraules que construeixen una coreografia del ordre simbòlic .Aquesta es la nostra empresa , persona nùrdica , personatge que balla el gest i la paraula en relació -

TERCERA PART

L' ECONOMIA FEMINISTA

En el paleolític la societat era de caçadors i recolectors , per tant no hi havia mercat , només el intercanvi de regals que crea vincles socials , el que s'en diu economia del do.

Les dones eren l' actor principal en el do de les cures , dels serveis d' ajuda , d'alimentació de la prole i del grup perquè eren recolecteres i caçadores d' animals menors i de vegades grans depenen del tamany dels seus braços i cames que no eren iguals en totes elles .

Era una economia bastant feminista perquè l' home acceptava el seu rol de compartir el treball domèstic amb el de la caça i la recolecció igual que la dona .No hi havia acumulació perquè eren depredadors , menjaven el que caçaven i recollien dia a dia .

Culturalment era una societat també feminista. La condició humana es basa en la raó poética i el deliri segons la filòsofa Maria Zambrano , el neixement i la mort . Las estatuas de Venus paleolítiques representen la feminitat de dones amb els seus organs sexuals , pertanyen a la raó poética , al art que segons Kandinsky consisteix a fer visible l' invisible , en aquest cas les dones feien visibles les ànimes que esperaven a néixer . És un misteri que es pot veure , per això pertanya a l' art, la raó poética , d' altra banda el misteri de la mort no es fa visible per tant no pertanya a l' art sino al deliri .Així trobem les estatuas del home lleó , que son el deliri de la mort .

Hi havia mortalitat infantil , per tant també hi havia deliri , però es compensava amb la raó poética del neixement del ànima que estava esperant a arribar.

Era una societat que buscava resoldre als seus conflictes amb l' art . Així les flautes d' osos d' ocells servien per fer música a les cavernes on estaven molt de temps i podia ser font de conflictes .

No utilitzava la guerra , les relacions exteriors estaven basades en el intercanvi de regals i de relacions sexuals .Per aixó els neanderthals van desapareixer per que eran molt pocs i l' intercanvi sexual va fer hibridació en la genetica del homo sapiens europeu i asiatic.

Podriem dir que la economia era feminista perquè estava basada en la cura de les generacions i en la búsqueda de la felicitat de forma pacífica i artística amb unes necessitats materials satisfetes. El problema principal era la mortalitat infantil que no es solventaria en el neolític ni tampoc després, no va ser fins a la revolució industrial que gracies a la higiene i sanitat es va reduir substancialment la mortalitat infantil i va fer un salt qualitatiu i quantitatiu per segona vegada la demografia en la historia. La primera vegada va ser en el neolític en que va augmentar la població per deu en 10.000 anys. La raó era fonamentalment la pèrdua de l'anticoncepció natural per l'alletament femení i l'agricultura i ganaderia que produïen un excedent.

Es en el neolític que trobem una disminució de l'economia feminista substancial, i a poc a poc una èlit masculina s'apropia del control del excedent de forma violenta, desapareix la venus de la raó poètica i apareix el guerrer del deliri de la mort.

Hi ha el començament d'una divisió sexual del treball que dura fins els nostres dies. D'altra banda ja no es busca la felicitat en les relacions dels clans amb els regals i l'art musical i ornamental, sino la dominació de l'èlit masculina del excedent, mitjanant símbols del deliri de dominació, com a exemple les piràmides, i el seu cult al deliri de la mort, doncs l'art de la raó poètica de la fecunditat havia passat a segon terme, les dones seguien parint, però aquest fet havia deixat de ser hegemònic culturalment i materialment en front la figura del guerrer, que no existia al paleolític.

Així les dones pareixen, els homes no. Quan no hi ha acumulació l'hegemonia es troba en la fecunditat, en canvi quan hi ha aquesta acumulació econòmica, l'hegemonia passa a la mort. La primera, la fecunditat està basada en la hegemonia de la raó poètica i la segona en el deliri. Una societat té les dues facetes perquè la fecunditat també té el deliri de la mortalitat infantil, i la mort s'aguanta psicològicament perquè s'espera un neixement o la continuació de la vida. Però segons sigui el pes de l'equilibri, estarem en una societat d'economia feminista i ecològica o en una de patriarcal i extractivista de dominació.

En aquesta última s'està començant a parlar, amb retard, del colapse de civilització per l'esgotament de les fonts d'energia fòssils i l'aigua potable, amb els efectes que això té en l'agricultura i la població. Safa Motesharrei. 2014, en les projeccions científiques de sistemes de predicció en la Universitat de Maryland (EE.UU), que coincideixen amb les de la NASA l'administració nacional aeronàutica i del espai (EE.UU) es preveu que el colapse civilitzatori començi en 20 anys. Es fa el paralelisme del colapse del Imperi Romà, que va ser perllongat en el temps i suau, com a possibilitat. La complexitat del Imperi amb unes comunicacions terrestres que substituïen a les marítimes del principi, el feien ineficient amb lo qual va començar el declivi.

Desde el neolític l'augment de la població i l'extracció de recursos de l'agricultura i ganaderia, va tindre un estancament en el món i en el planeta, en l'època del declivi del

Imperi Romà .No va ser fins quan al segle XVIII va començar l' utilització d'energia fòssil amb la revolució industrial que aquell estancament que va durar quasi dos mil anys , es va deixar enrretra i el planeta va créixer en els últims 300 anys de manera exponencial i ara impossible , multiplicant-se la població per 20 a un ritme frenètic , i esgotant-se els recursos d' aigua i energia , prduint fam , mort , migracions i guerres cada vegada més intenses .

Les prediccions científiques, esmentades avans , apunten al colapse per desigualtat amb élitns poderoses pero ineficients o per la simple desaparició de l' energia i l'aigua juntament amb l' agricultura que está basada en un fort consum d' energia i aigua .

Aquest colapse , és fruit del deliri de la mort , i cal una raó poètica del neixement per evitar-ho.La doble condició humana en l'economia feminista té una hegemonia de la raó poètica com es feia al paleolític i va canviar a una hegemonia del deliri de l' acumulació i la guerra , centrant-se amb el misteri de la mort que es invisible i que no és artístic com és el misteri del neixement que sí que és visible i per tant artístic . Aquesta raó poètica si és hegemònica al deliri de la mort , que es inevitable ,permet unes relacions humanes basades en la felicitat relacional del present , en frot del consum frenètic del present que explica Gilles Lipovetsky.

La solució al problema que presenta Gilles passa per canviar les passions humanes tal com deia Descartes. Dons bé les passions humanes fonamentals són el neixement i la mort . La primera es de l' economia feminista . Això no vol dir que la segona passió deixarà d' existir sino que estarà subordinada a la vida . Quan les élitns o la societat de consum actual per defensar la seva vida utilitzen el deliri del consum excessiu del ara més i més , en lloc de la raó poètica del ara , relació més i més de l'economia feminista de la cura dels afectes , de l' art d' educar , acompanyar , ajudar , donar i rebre emocions i sentiments ; l' abandó d' aquesta economia que existia al paleolític condueix al colapse del neolític amb l'Imperi , i del capitalisme actual .

BIBLIOGRAFIA

Joan Martinez Alier “L’ ecologisme i l’ economia “

“conflictos de distribución ecológica”

“Economía ecológica y política ambiental”

Luisa Muraro “El orden simbólico de la madre”

Isadora Duncan Obras completas

Melanie Klein Obras completas

Jacques Lacan Obras completas

Marwin Harris “Caníbales i Reyes los orígenes de la cultura “

“El macho salvaje”

Carol Pateman “The sexual contract “

Claude Lévi Strauss “Tristes tropiques”

Maria Milagros Rivera “ El amor es el signo”

Jacques Derrida “Fuerza de ley”

“Gramatología”

Karl Marx “El Capital “

Michel Foucault “Les anormaux”

Julia Kristeva Article del diari “liberation” 2013

Gergescu -Roegen “The entropy and de economic process”

Karl Polany “The Great transformation “

Lia Gigarini “La política del deseo”